

Universitetet i Bergen

Institutt for lingvistiske, litterære og estetiske studier

NOLISP350

Mastergradsoppgave i nordisk språk og litteratur

vårsemester 2022

Hallingmål i Amerika

Åse Mari Lislegård

Forord

Takk til veileder Kari Kinn, uten deg hadde ikke denne oppgaven vært mulig. Du har bidratt med uvurderlig kunnskap og hjelp.

Takk til nærmeste familie, og en spesiell takk til lillebror Harald Haga Lislegård for støtte og motivasjon.

Nesbyen, mai 2022

Åse Mari Lislegård

Innholdsfortegnelse

1. Innledning	4
1.1 Introduksjon.....	4
1.2 Utvandringen til Amerika.....	5
1.3 Faghistorisk plassering	6
1.4 Problemstilling og hypoteser	8
2. Teori	10
2.1 Arvespråk og amerikanorsk.....	10
2.2 Arvespråksgrammatikk.....	11
2.3 Dialektendring og dialektkontakt.....	14
3. Data og metode	17
3.1 Tekstkorpus og metode.....	17
3.2 Om korpusene	17
3.2.1 LIA-korpuset	17
3.2.2 CANS-korpuset	18
3.3 Informanter i LIA-korpuset – baseline-talere.....	19
3.4 Informanter i CANS-korpuset - arvespråkstalere	20
4. Baseline hallingmålet	23
4.1 Leksikalske variabler	24
4.1.1 Pronomen.....	25
4.1.2 Negasjon	30
4.2 Morfologiske variabler	31
4.2.1 Flertallsformer av verb	31
4.2.2 Hankjønns- og hunkjønnsord bestemt form flertall.....	37
4.3 Fonologiske variabler	42
4.3.1 Differensiering av <i>m</i>	42
4.3.2 Manglende assimilering av konsonantforbindelsene « <i>ld</i> » og « <i>nd</i> »	44
5. Resultater CANS-korpuset	47

5.1 Leksikalske variabler	47
5.1.1 Pronomen.....	47
5.1.2 Negasjon	52
5.2 Morfologiske variabler	54
5.2.1 Flertallsbøying av verb.....	54
5.2.2 Hankjønns- og hunkjønnsord bestemt form flertall.....	58
5.3 Fonologiske variabler	60
5.3.1 Differensiering av konsonantforbindelsen <i>m</i>	60
5.3.2 Manglende assimilering av konsonantforbindelsene « <i>ld</i> » og « <i>nd</i> »	62
6. Drøfting.....	65
7. Konklusjon og avslutning.....	74
8. Sammendrag på norsk	75
9. Summary in English	76
Litteraturliste:	77
Vedlegg	80

1. Innledning

1.1 Introduksjon

Da nordmenn på midten av 1800- og tidlig på 1900-tallet opplevde karrige kår hjemme, valgte et stort antall i forhold til innbyggertallet å emigrere til Amerika. Med seg til de nye bosetningene brakte de sin egen kultur og sitt eget språk. Det norske språket som emigrantene hadde med seg fra hjemlandet, utviklet seg over de neste generasjonene til det vi i dag kaller amerikanorsk (Rothman, 2009). Amerikanorsk er et arvespråk, altså et språk som læres i hjemmet som førstespråk mens et annet språk dominerer i det større samfunnet. Arvespråkstalere lærer majoritetsspråket i samfunnet, i dette tilfellet engelsk, samtidig med eller etter arvespråket, og arvespråket blir et ikke-dominant språk på individ- og samfunnsnivå (Polinsky, 2018, s. 4).

Hallingdal er en dal i Norge bestående av de seks kommunene Ål, Hol, Hemsedal, Gol, Nesbyen og Flå, og i forhold til det daværende innbyggertallet var dalen et av stedene i Norge med høyest utvandring. Over 12 000 reiste og med seg hadde de dialekten (Rønningen, 2018). I Amerika møtte de ikke bare på det som for mange var et nytt språk, engelsk, men også på andre dialekter fra hjemlandet. Ved å sette søkelyset på språket hos talere av amerikanorsk med bakgrunn fra Hallingdal, har jeg et mål om økt kunnskap om endringene dialekten gjennomgikk etter talerne ankom Amerika. I et større perspektiv håper jeg å belyse endringer som skjer i norske dialekter i arvespråkskontekst der engelsk er det dominante språket.

Under arbeidet med oppgaven har jeg funnet det relevant, og ikke minst nødvendig, å inkludere språktrekk fra nærliggende geografiske områder til Hallingdal for å gi undersøkelsene mer bredde. Oppgaven vil derfor inkludere noen utvalgte språklige trekk som i ulik grad også omfatter flere av de dialektene som er kjent som midlandsmåla, det vil si fra øvre Telemark, Numedal, Hallingdal, Valdres og Gudbrandsdalen. Det finnes alt forskning med søkelyset på gudbrandsdalsdialekt i nord-amerikansk arvespråkskontekst, og i noe av det amerikanorske området regnes den som den dominerende dialekten (se avsnitt 2.3). Jeg prøver derfor å avgrense språktrekkene i undersøkelsen noe fra dette geografiske området, samt velge språklige trekk som peker vestover heller enn østover.

I undersøkelsen har jeg inkludert ulike leksikalske, morfologiske og fonologiske variabler. Av leksikalske variabler ser jeg på pronomen førsteperson subjektsform og objektsform, entall og flertall, og negasjon. Av morfologiske variabler ser jeg på flertallsbøying av verb, samt den karakteristiske konsonantforbindelsen *-dn* i bundne flertallsformer, som hallingmålet er kjent

for. Av fonologiske variabler ser jeg på differensiering av konsonantforbindelsen *rn* til *dn*, samt manglende assimilering av konsonantforbindelsene *ld* og *nd* – for de to sistnevnte er målet kjent for å uttale konsonantforbindelsene heller enn å assimilere.

I arbeidet bruker jeg allerede innsamlede taleopptak gjort blant norskamerikanere, systematiserte i CANS-korpuset, for å undersøke språket til de norskamerikanske informantene. I tillegg til tidligere litteratur og forskning, bruker jeg også eldre taleopptak av dialekter i Norge, systematiserte i LIA-korpuset, for å danne et sammenligningsgrunnlag. Jeg går frem ved å lete etter utvalgte språklige trekk som kan defineres klart som tilhørende de utvalgte talemålene, med spesielt fokus på dialekttrekk fra hallingdalskommunene.

1.2 Utvandringen til Amerika

Det var et betydelig antall nordmenn som valgte å emigrere til Amerika. I perioden 1825 til 1930 antas det at mer enn 810 000 mennesker tok veien over havet fra Norge (Johannessen & Salmons, 2015, s. 10). De kjedeemigrerte, gjerne store deler av samme familier og andre bekjente, og valgte å bosette seg i nærheten av andre nordmenn når de kom frem. På denne måten kan det sies at norske samfunn oppstod, der innbyggerne i all hovedsak var nordmenn. Nord-Dakota, Minnesota og Wisconsin, delstater som ligger i det som også kjennes som Midtvesten, var blant de vanligste målene for emigrantene. Fargo, Westby, Iola og Sunburg er eksempler på byer som var bosatt med et høyt antall norske emigranter. Med tiden skulle også Canada bli populært for nordmennene. I de norske bosetningene tok samfunnene raskt form etter modell av det de kjente fra hjemlandet. De etablerte kirker og skoler, og avisene kom ut på norsk. En naturlig og sentral del av emigrantenes nye liv var det norske språket. Etter hvert som nye generasjoner kom til i det nye landet ble norsk lært videre, trass i det dominerende engelske språket som storsamfunnet rundt dem brukte. Dette ble starten på det som i dag defineres som amerikanorsk, et norsk arvespråk i Amerika som eksisterer i en kontekst hvor engelsk er det dominerende språket. Talerne som er representerte i de tilgjengelige korpusressursene for amerikanorsk (se avsnitt 3.4) er som oftest tredje- og fjerdegenerasjons innvandrere. De begynner også å nå en høy alder, gjerne fra 70 år og eldre (Johannessen, 2018).

Som nevnt i innledningen, var Hallingdal en av dalene i Norge som opplevde svært høy utvandring i forhold til folketallet. Omtrent 12000 dro fra dalen alt i alt. For å sette dette i perspektiv kan vi se til Nes prestegjeld, som i tiden utvandringen foregikk bestod av både Nes

og Flå kommune. I Nesboka (Rønningen 1981) kan man lese at det i perioden 1842-66 utvandret 1430 mennesker fra prestegjeldet, som utgjorde omtrent én fjerdedel av innbyggertallet. I 1866 var innbyggertallet som var igjen på ca. 4600 mennesker (Rønningen, 1981, s. 430). Frem til 1880 steg det totale tallet på utvandrere fra Nes prestegjeld til 2516 mennesker, og innen århundreskiftet var det 2125 mennesker som hadde utvandret fra Nes kommune alene (Rønningen, 1981, s. 432). De første som utvandret fra Nes var Knud og John Ellingsen Solheim i 1842, og året etter dro Kleofas Halvorsen Hansamoen med kone og sønn – Wisconsin ble deres nye hjem. Kleofas hadde hellet med seg, skrev brev hjem og oppfordret andre til å komme etter. I 1846 dro nesten 300 personer fra Hallingdal til Wisconsin, 198 av dem fra Nes (Rønningen, 1981, s. 432). De fleste som utvandret fra Nes prestegjeld i de nevnte årene vendte ikke tilbake til Norge (Rønningen, 1981, s. 434).

Det er allment kjent at faktorer som ønske om religionsfrihet, karrige kår hjemme eller drømmen om å eie land og et bedre liv i Amerika, førte til at mange nordmenn søkte lykken på andre siden av havet. For hallingene var det nesten utelukkende det sistnevnte. Trass i den høye utvandringen, steg folketallet i Nes prestegjeld med 17,8 % (702 personer) i perioden 1835-65. Det var ikke arbeid til alle som ønsket det, og ikke alle hadde mulighet til å lage seg et godt liv i dalen (Rønningen, 1981, s. 430). Fristelsen ble for mange stor når det kom brev hjem med historier om alt det flotte Amerika hadde å by på, og hvor gode penger de kunne tjene i forhold til hjemme. Kommunepolitikerne i Nes ga i noen tilfeller økonomisk støtte til de som ønsket å reise, og det var også tilfeller av frivillig innsamling av reisepenger til individer som det var bredt ønske blant innbyggerne om at skulle forlate bygdene. Sognepresten i Nes var en tydelig stemme mot utvandringen, og oppfordret innbyggerne til å bli. For å reise var det nødvendig med attest fra presten, noe ikke alle fikk (Rønningen, 1981, s. 431-33).

1.3 Faghistorisk plassering

Oppgaven faller innunder fagtradisjonen arvespråksstudier, som er et ganske nytt, men aktivt fagfelt. Forskingen på arvespråk har sin opprinnelse i forskning på immigrantspråk i USA (Benmamoun et al. 2013). For norskens del er det mulig å trekke linjer tilbake til tidlig på 1900-tallet, da skrev Flaten og Flom om engelske lånord i norske dialekter i Amerika, og Seip og Selmer gjorde på 1930-tallet taleopptak, men de som er bevart er stort sett ikke godt vedlikeholdt. I 1930- og 40-årene gjorde Einar Haugen omfattende feltarbeid, og ga i 1953 ut

The Norwegian Language in America. En del av disse taleopptakene finnes i dag i CANS-korpuset (se videre i avsnitt 3.2.2), og Haugen (1953) er et viktig referanseverk. På 1980- og 90-tallet gjorde Arnstein Hjelde også feltarbeid, med søkelyset på trøndersk. Flere av disse opptakene finnes også i CANS-korpuset. Fra 2010 og utover tok Janne Bondi Johannessen initiativ til nye og omfattende feltarbeider, og til CANS-korpuset. Hennes arbeid førte til en ny bølge med forskning (Riksem 2017).

De utvalgte talerne og språktrekkene i denne oppgaven har ikke systematisk blitt studert tidligere i konteksten norsk som arvespråk. Et unntak fra dette er doktoravhandlingen til Alexander Lykke (2020), der han inkluderer én av de samme informantene og er innom et av temaene jeg også tar for meg; flertallsbøying av verb. I kapittel 4.2.1, flertallsbøying av verb, begrunner jeg nærmere hvorfor mine undersøkelser likevel er relevante.

Oppgaven faller også inn under det Hårstad, Lohndal og Mæhlum (2017) definerer som den sosiokulturelle lingvistikken, som står som den tydeligste motpolen til formell grammatikk. Hverken den formelle grammatikken eller den sosiokulturelle lingvistikken er enhetlige forskningsfelt, det store variasjoner innad i begge leirene, men det kan enkelt sies at der den formelle grammatikken ser til naturvitenskapen og anser språk som et naturvitenskapelig fenomen, ser den sosiokulturelle lingvistikken på de kulturvitenskapelige sidene ved språket (Hårstad, Lohndal og Mæhlum, 2017). De kan altså skilles fra hverandre som et naturalistisk vs. et kulturalistisk språksyn. Den sosiokulturelle lingvistikken kan deles inn i flere retninger. En tidlig tradisjon, som har blitt karakterisert som «mainstream» sociolingvistik, ble startet av William Labov, som gjorde kvantitative studier av språklige variabler fra et makroperspektiv. Senere tradisjoner har fokusert mer på interaksjon og språklig identitet (Hårstad, Lohndal og Mæhlum 2017). Denne oppgaven ligger nærmest den variasjonistiske sociolingvistiske i tradisjonen etter William Labov, i den forstand at fokuset er på språklige variabler og hvordan de realiseres som ulike varianter, heller enn talernes bevisste valg og konstruksjon av språklig identitet. Videre hører undersøkelsene også til i fagtradisjonen dialektologi, og potensielt kan den beskrive hallingmålet i Amerika som en ny varietet. Territorialiteten som ligger til grunn for tradisjonell dialektologi har en sosial dimensjon, og utforskning av stedsspesifikke talemål kan sies å være en form for sociolingvistik. Flerspråklighetsforskning er en annen gren som kan regnes som forgjenger for sociolingvistikken. Hos Hårstad, Lohndal og Mæhlum (2017) nevnes Einar Haugen, som er en av innsamlerne av taleopptak blant norskamerikanerne, og hvordan han ble tonegivende for

ulike retninger i sosiolingvistikken med dette arbeidet (Hårstad, Lohndal og Mæhlum, 2017, s. 113).

Av litteratur om hallingmålet, bygger jeg i denne oppgaven i all hovedsak på Venås, som i *Hallingmålet* (1977) tar en grundig gjennomgang av målet. Han refererer ofte til Beito, som skrev en avhandling om hallingmålet i 1959. De eldre dialektbeskrivelsene er spesielt relevante for mine formål, da det er språket brukt av den første generasjonen immigranter som er det mest interessante sammenligningsgrunnlaget for språket til arvespråkstalerne inkludert i denne undersøkelsen (se kapittel 4). Av nyere forskning må Vigdis Thoengen sin masteroppgave «Hallingmål eller bokmål? En talemålsundersøkelse blant skolebarn i Nes i Hallingdal» (1994) nevnes, samt Nina Berge Rudis «Språkvariasjonar i to dalføre. Ei sosiolingvistisk gransking av talemålet blant 18-20-åringar i Hallingdal og Gudbrandsdalen» (2007) og Randi Anita Knutsens «Hallingmål eller bokmålsnær tale? Ei undersøking av faktisk språkbruk, språkleg og sosial identitet og språksosial kompetanse hos barn og unge i grunnskolen i Hallingdal» (2015). Spesielt Rudis (2007) avhandling er relevant, da hun ser på noen av de samme variablene som meg: pronomen første-person entall og flertall subjektsform, nektingsadverbet og substantiver i bunden form flertall.

1.4 Problemstilling og hypoteser

Problemstillingen og forskningsspørsmålene for masteroppgaven har jeg som nevnt innledningsvis måtte justere noe fra arbeidet med prosjektskissen forut for undersøkelsene. Med utgangspunkt å undersøke hallingmålet i Amerika, er problemstillingen min utviklingen av utvalgte språklige trekk fra de østlandske midlandsmåla i øvre Telemark, Numedal, Hallingdal og Valdres, med unntak av og klar avgrensning til Gudbrandsdalen i nord. For å begrense antall talere som inkluderes i undersøkelsen, da talerne gjerne oppgir at de er hjemhørende i flere ulike deler av Norge, er det nærmere bestemt språket hos talere av amerikanorsk med bakgrunn fra Hallingdal som er forskningsobjektet.

Formålet med oppgaven er å få mer kunnskap om hallingmålet i konteksten norsk som arvespråk i Amerika, og med det mer kunnskap generelt om endringer i en dialekt i arvespråkskontekst med engelsk som det dominante språket. Det at antallet hallinger som emigrerte var forholdsvis høyt, har under planleggingen av oppgaven skapt forventninger om at det vil være mulig å finne noen av de språklige variablene fra hallingdalsdialekten hos arvespråkstalere med bakgrunn fra Hallingdal. Mest sannsynlig vil dialekten være best bevart

hos de som har hatt mulighet til å omgås og bruke språket sammen med andre fra samme område i Norge. Det er å forvente at variablene informantene bruker mest frekvent har hatt størst motstandskraft mot endringer, herunder de leksikalske variablene. Samtidig vil lite frekvente variabler være mer utsatt for endring, herunder flertallsbøying av verb.

2. Teori

2.1 Arvespråk og amerikanorsk

For at et språk skal kunne kalles et arvespråk er det visse kriterier som må oppfylles. Språket må for det første læres i hjemmet som et førstespråk, i en kontekst hvor et annet språk (et majoritetsspråk) dominerer i det større samfunnet. Det er avgjørende at arvespråkstaleren har tilegnet seg kontroll over arvespråket naturalistisk, som vil si i tidlig barndom uten formell instruksjon, tilegnelse på et senere tidspunkt regnes som L2 (Polinsky, 2018, s. 4). Samtidig med eller etter innlæringen av arvespråket lærer arvespråkstaleren majoritetsspråket, og arvespråket ender som det ikke-dominante språket både på individnivå og samfunnsnivå. Arvespråkstalerne ender opp som ubalanserte tospråklige med førstespråket som det svakeste språket. Arvespråkstalerne er med dette typisk mest eksponert for arvespråket som barn, og blir mindre og mindre eksponert for det etter hvert som de blir eldre. Fra barnehage eller skolealder er gjerne samfunnets majoritetsspråk det dominerende språket, og det er ofte slik at arvespråkstalere ikke lærer seg å lese eller skrive på arvespråket. For å oppfylle disse kriteriene og kunne kalles arvespråkstalere av amerikanorsk, må talerne ha lært norsk som førstespråk i hjemmet og engelsk samtidig eller som andrespråk på et senere tidspunkt i barndommen. De fleste av talerne i denne undersøkelsen oppgir at de har lært engelsk fra barnehagealder av, og de resterende fra skolealder.

For videre å definere arvespråkstalere og å identifisere hva som er spesielt ved språket deres, må man også forholde seg til to andre typer talere: *baseline-talere* og *hjemlandstalere* (Polinsky, 2018, s. 7).

Det er relevant for oppgaven med en god definisjon av hva *baseline*¹ og *baseline-talere* innebærer. For å gjennomføre de språklige undersøkelsene i arvespråk er det nødvendig å ha noe å måle mot, en *baseline*. I mange tilfeller vil den ideelle baselinen være språket til den første generasjonen av immigranter. Det er i hovedsak de som har bidratt med input for den neste generasjonen, som blir arvespråkstalere. Ved å sammenligne språket til arvespråkstalerne med språket til førstegenerasjons immigranter, kan man se hva som har skjedd med språket etter at utvandringen skjedde og utenfor landet de kommer fra. Det er interessant for en arvespråksforsker å se på hva som har endret seg og hvordan, og hva som ikke har endret seg. Det er viktig å være bevisst på at førstegenerasjonen ikke er de eneste som har bidratt med input for de yngste generasjonene med talere. De vil også ha input fra

---

¹ Det er ikke etablert en norsk fagterm for *baseline*, og jeg bruker derfor den engelske fagtermen.

majoritetsspråket i landet, fra andre arvespråkstalere og i tilfellet amerikanorsk også fra andre norske dialekter (Polinsky, 2018, s. 10, 11). Amerikanorsk er også et spesielt tilfelle på den måten at det har eksistert over mange generasjoner, i noen tilfeller opp til fem generasjoner (Johannessen, 2018, s. 4). En del talere har kanskje aldri hørt språket til noen av den første generasjonen, kun eldre generasjoner av arvespråkstalere.

I noen tilfeller er det ikke mulig å sammenligne med språket til førstegenerasjon, som har vist seg å være tilfellet i arbeidet med hallingmålet. Ingen av de norskamerikanske informantene i CANS-korpuset med bakgrunn fra Hallingdal er førstegenerasjons immigranter. Det nærmeste man kommer baseline blant CANS-talerne er et taleopptak fra 1942 av en andregenerasjons arvespråkstaler – dette taleopptaket er betydelig eldre enn de andre, og jeg vil ha et spesielt blikk på denne informanten gjennom oppgaven, ettersom hun kan representere den språklige inputen som de yngre talerne har vært eksponert for – selv om vi ikke kan vite om talerne personlig var i kontakt med hverandre (jf. Riksem, 2017, s. 6). Men i tillegg til dette, blir det nødvendig og nyttig å se til hjemlandstalere. Det er talere av det opprinnelige språket som fortsatt er bosatt i hjemlandet, i dette tilfellet Norge. Det vil for mange språk være store likheter mellom språket til førstegenerasjons innvandrere og hjemlandstalere. Men ettersom begge språkene er i endring, samt at førstegenerasjons innvandrere raskt kan påvirkes av språket i det nye samfunnet, må man også være bevisst på at språkene kan inneholde ulikheter (Polinsky, 2018, s. 14-17). Dette gjelder spesielt for et arvespråk som amerikanorsk, ettersom emigrasjonen skjedde for over 100 år siden. For å ta hensyn til dette har jeg brukt LIA-korpuset (se videre avsnitt 3.2.1), hvor det finnes mange eldre taleopptak av informanter fra Hallingdal. Språket i disse opptakene ligger trolig tett opp til språket som utvandrere fra Hallingdal brukte, og vil derfor være en god baseline

2.2 Arvespråksgrammatikk

Endringene som er skjedd i grammatikken i arvespråket sammenlignet med baseline-språket, kan skyldes ulike faktorer. Hos Polinsky (2018) er det overføring (*transfer*) fra det dominante språket, attrisjon (*attrition*) og avvikende tilegnelse (*divergent attainment*) som trekkes frem som mulige årsaker (Polinsky, 2018, s. 18). Språklig overkorrigering er en annen mulig faktor i denne sammenhengen (Anderssen et al., 2018). Hvert av begrepene definerer jeg nærmere nedenfor, da de er relevante når jeg senere i oppgaven drøfter funnene hos norskamerikanerne. Sannsynligvis har hallingmålet blitt påvirket av de samme faktorene som

amerikanorsk ellers, i konteksten engelsk som majoritets- og dominant språk, lite eller ingen input fra hjemlandstalere og påvirkning fra andre dialekter i Amerika.

Samspeilet mellom språk, i dette tilfellet amerikanorsk og engelsk kan føre til overføring mellom språkene, i størst grad fra majoritetsspråket til minoritetsspråket. Det er vanligst på ordnivå, som jeg kommer nærmere tilbake til nedenfor. Overføring er ikke nødvendigvis alene årsaken til en endring eller et fenomen, da generelle språkprosesser kan resultere i det samme. Det mangler metoder for å dokumentere med sikkerhet i hvilke tilfeller overføring er forklaringen, men det burde regnes som en mulighet i konteksten baseline og arvespråk (Polinsky, 2018, s. 18-21).

Speth og Annear (2015) gjorde en undersøkelse som inkluderte 16 arvespråkstalere fra Wisconsin, Minnesota og Iowa for å se om språkkontakten mellom engelsk og amerikanorsk førte til at språkene ble likere hverandre, med utgangspunkt i en påstand fra Matras (2009) om at språkkontakt vil føre til overlapp mellom leksikon i de involverte språkene. En flerspråklig taler velger, bevisst og ubevisst, strukturer og ord utfra konteksten, og undertrykker samtidig strukturer og ord fra andre språk. Disse valgene forenkles når det er overlapp mellom leksikon i språkene, konvergens. Når taleren bruker majoritetsspråket må de ha strengere kontroll, og ikke velge ord fra minoritetsspråket, for å gjøre seg forstått. Motsatt, vil det ikke være behov for like streng kontroll når de snakker minoritetsspråket. Dette fordi andre som snakker minoritetsspråket gjerne også er flerspråklige og vil forstå engelske ord, og overlapp i leksikon skaper ikke problemer med kommunikasjonen.

Speth og Annear (2015) opererer med tre typer overføring (transfer) på ordnivå: semantisk, fonologisk og leksikalsk overføring. Semantisk overføring skjer som oftest mellom ord med fonologisk likhet (f.eks. den engelske betydning for *way*, på norsk *måte*, overføres til det norske ordet *vei*), og det er kun betydningen av ordet som overføres. Denne typen overføring kan deles i to undergrupper: oversettelseslån (kalkering), der betydningsstruktur overføres med ord for ord oversettelse, og betydningslån, der et ord får en ny betydning etter modell fra det andre språket. Fonologisk overføring skjer som oftest mellom ord som har semantisk likhet, og den fonologiske strukturen overføres fra det ene språket til det andre. For amerikanorsk vil dette ofte være kompromissformer, der ord som ligner fonologisk og har lignende betydning blir likere (f.eks. *wå* for *hva*, en kompromissform mellom engelsk *what* og norsk dialektform *å*) (Speth & Annear, 2015, s. 206). Leksikalsk overføring vil si at både den semantiske og den fonologiske strukturen overføres, med andre ord låneord. Speth og Annear (2015) konkluderer med at leksikalsk overføring er det mest vanlige, 70 % av ordene i

undersøkelsen var av denne typen, og at det er foretrukket av talerne ettersom det skaper mest mulig overlapp mellom språkene.

Attrisjon er midlertidig eller permanent tap av språkferdigheter (Polinsky, 2018, s. 18). Språkforvitring hos L1 vil ofte si tap av lingvistiske ferdigheter i et tospråklig miljø. En grammatisk struktur har vært helt innlært og mestret, før den deretter er blitt svekket eller borte grunnet år med lite input. For komplekse språkkonstruksjoner er attrisjon spesielt aktuelt. Det er også relevant når tospråkligheten begynner, og språkforvitring setter lettere inn hos barn på ti til tolv år og yngre. Mange av de norskamerikanske arvespråkstalerne begynte å lære engelsk rundt skolealder, som vil si rundt 6-7 år. De som blir tospråklige i eldre alder er mindre utsatt for språkforvitring (Polinsky, 2018, s. 22-24). Språkforvitring i L1 hos immigranter er spesielt aktuelt i denne oppgaven. Som nevnt kan førstegenerasjons innvandrere alt ha blitt påvirket før de lærer arvespråket videre til neste generasjon, og første generasjon arvespråkstalere får dermed input fra et baselinespråk som alt kan ha gjennomgått bl.a. attrisjon.

Avvikende tilegnelse kan sies å være det samme som generell språkendringsprosess som foregår over generasjoner (Kinn, 2020, s. 20). Ved hjelp av input fra talerne rundt seg konstruerer barn sin mentale grammatikk, og den kan ende opp med å se annerledes ut enn grammatikken hos foreldregenerasjonen. Konteksten arvespråket befinner seg i kan raskt trigge endringer av dette slaget. Tospråklige har mindre input for hvert språk enn de som lærer ett språk. Når avvikende tilegnelse inntreffer kan det føre til systematiske endringer i grammatikken (på individnivå), der overføring og attrisjon gjør det i mindre grad (Polinsky, 2018, s. 28). Mulige kilder til at dette inntreffer kan blant annet være manglende eller annerledes input, begynnende endringer i baseline (dvs. at det allerede er variasjon og tendenser til endring i språket som arvespråkstaleren er eksponert for), eller universelle prinsipper for språkdesign (Polinsky, 2018, s. 28, 29-33).

I tillegg til faktorene nevnt til nå, er tverrspråklig overkorrigering en annen mulig faktor for forskjeller som finnes mellom arvespråksgrammatikk og baseline. Påvirkningen fra majoritetsspråket vil i dette tilfellet ikke føre språkene nærmere hverandre, men heller gjøre arvespråket mindre likt majoritetsspråket. Dette kalles av Kupisch (2014) for «*cross-linguistic overcorrection*». Talerne vektlegger det språklige trekket som skiller språkene fra hverandre, heller enn det de har til felles. Enkelte fenomener i nominalfraser i amerikanorsk har blitt analysert på denne måten, og viser at en del amerikanorske talere bruker postnominale possessiver (*bilen min*) i enda større grad enn talere i Norge gjør, på bekostning av

preminale possessiver (*min bil*); de foretrekker altså det alternativet som er mest ulikt engelsk (engelsk har kun preminale possessiver, *my car*) (Anderssen et al., 2018).

2.3 Dialektendring og dialektkontakt

Hos Kerswill (2002) finner vi begrepet *koineization*, koinisering. Det er en prosess som kan følge av språkkontakt, nærmere bestemt av dialektkontakt: «(...) a contact-induced process that leads to quite rapid, and occasionally dramatic, change. Through koineization, new varieties of a language are brought about as a result of contact between speakers of mutually intelligible varieties of that language» (Kerswill, 2002, s. 669). Hos Trudgill (1986) fremheves det at dette ofte skjer i nye bosetninger hvor mennesker har bosatt seg fra ulike deler av samme språkområde. Kerswill og Trudgill (2005) har også skrevet en felles artikkel om temaet. Prosessen skjer typisk over to til tre generasjoner (selv om den også kan oppnås i løpet av én), og gjerne i tre steg: førstegenerasjonen har dialektvariasjon med noe nivellering, andregenerasjonen har mye dialektvariasjon, mens tredjegenerasjon har mindre variasjon med konsolidering, nivellering og en mer enhetlig dialekt.

Neteland (2013) argumenterer for at industritalemål (dvs. talemål på industristeder) er en form for koine. Hun trekker frem at det ikke er en absolutt og kategorisk forskjell mellom dialektendring og koineforming, men at forskjellene er gradvise og sentrert rundt ulike prototypiske talemålsendringer.

Hjelde (2015) gjorde feltarbeid og kartla dialektvariasjon i Coon Valley og Westby i delstaten Wisconsin, som har vært norsk bosetning siden 1948. Han sammenlignet taleopptak fra 1940-tallet, 1990-tallet og 2010, der opptakene fra 2010 i hovedsak representerer talere født etter 1940. En større andel av de opprinnelige bosetterne var fra Gudbrandsdalen og Biri, men også fra Telemark, Hurdal, Sogn, Lista og Flekkefjord. Han konkluderer med at det er tegn til at det over en periode på 160 år har beveget seg i retning av en koiné i dette området, og at det siste steget av prosessen er synlig hos talere født etter 1940. I Haugens taleopptak fra 1942 var det i førsteperson entall subjektsform var det veksling mellom *e* og *je*, i flertall var varianten *vi* dominerende, og den mest utbredte varianten av nektingsadverbet var *itte* (Hjelde, 2015, s. 291). I taleopptakene fra 1990-tallet er det fortsatt veksling mellom *e* og *je*, *vi* er mest utbredt, men nå finnes også Gudbrandsdalsvarianten *oss* (se avsnitt ...), *itte* er fortsatt utbredt, men nå finnes også *ikkje* og *ittje* – en mulig forklaring til at flere varianter kunne dokumenteres, er at materialet var større enn Haugens (Hjelde, 2015, s. 292-293). I taleopptakene fra 2010-11

finnes fortsatt mye variasjon, men nå er *e* mer utbredt enn *je* hos de yngste talerne født mellom 1940 og 1961 – *vi* og *itte* er fremdeles dominerende (Hjelde, 2015, s. 294). Det må nevnes at det finnes variasjon blant talerne, og en nordmann vil kunne høre forskjellene selv om en norskamerikaner vil ha vanskelig for å høre det (Hjelde, 2015, s. 295). I områder bosatt av nordmenn som snakket dialekter som ligger nærmere hverandre språklig, er det mindre sannsynlig å se denne prosessen. Der er det i første omgang kontakten med det engelske språket som vil være den store påvirkningsfaktoren (Hjelde, 2015, s. 284-285). Kjedeemigrasjonen holdt frem i mange år, og denne jevne tilstrømmingen av mennesker fra det gamle hjemlandet kan være en mulig forklaring på hvorfor prosessen tok så mange år. Ny input fra dialektene i hjemlandet, uten den daglige påvirkningen fra engelsk og andre dialekter, kan ha bremsset opp prosessen. De sterke familiebandene kan være en annen forklaring, at mor, far og søsken påvirket språket mer enn venner og bekjente (Hjelde, 2015, s. 295-296).

Én av de norskamerikanske informantene i denne undersøkelsen kommer fra Coon Valley i Wisconsin. Dette er den eldste informanten, hun er andregenerasjons arvespråkstaler og opptaktsåret er 1942. Avstanden fra Coon-området og Westby til lokasjonene til de andre arvespråkstalerne er kort sett i forhold til størrelsen på Midtvesten, som jeg kommer tilbake til senere i oppgaven.

Lykke (2020) er også innom temaet dialektkontakt og nivellering i sin studie av verbmorfologi i amerikanorsk. Samtlige av hans talere viser tegn til nivellering i ulik grad, og har former i språket som Lykke mener må følge av dialektkontakt. Alle hans informanter er også bosatt steder hvor det har vært tilstedeværelse av mer enn én norsk dialekt. Han trekker særlig frem en taler fra Sunburg, en informant jeg kommer nærmere tilbake til under avsnittet om flertallsbøyning av verb, men poengterer samtidig at han ikke argumenterer for at det er formet en ny koine i Sunburg. Likevel trekker han frem denne informanten, ettersom han ikke kan se at informanten snakker dialekten til noen av sine immigrantforfedre, noe som indikerer at det har vært kontakt mellom ulike dialekter i dette området (Lykke, 2020, s. 149-153).

I artikkelen «To myter om det norske språket i Amerika» (2012) diskuterer Johannessen og Laake om norsk i Amerika er «gammeldags», og om det nærmer seg en bokmålsstandard. Begge mytene avkreftes langt på vei. Heller enn å nærme seg bokmålsstandard, finner de at informantene bærer mer preg av østnorsk dialekt, spesielt gudbrandsdalsdialekt. I «Østnorsk som fellesdialekt i Midtvesten» (2012) undersøker de nærmere syntaks og ordforråd hos fem arvespråkstalere fra Westby (WI), Sunburg (MN) og Hatton (ND). De var tredje- og

fjerdegenerasjons arvespråkstalere, de fleste med bakgrunn fra Gudbrandsdalen, men også fra Hallingdal og Telemark. De finner at syntaksen er norsk, med noen unntak. For ordforråd fant de at det er mange av de samme lånordene som brukes av amerikanorske arvespråkstalere uavhengig av delstat, og at de er brukt over tid. Dette kan være et argument for å regne amerikanorsk som en egen varietet av norsk. De finner også at arvespråkstalere med vestnorsk og nordnorsk bakgrunn har tatt inn østnorske trekk i talemålet, og mener det kan argumenteres for at østnorsk er en fellesdialekt i Midtvesten - riktignok med mye individuell variasjon blant talerne.

3. Data og metode

3.1 Tekstkorpus og metode

Denne undersøkelsen baserer seg utelukkende på data hentet ut fra korpus, nærmere bestemt transkriberte talemålskorpus (se om korpusene i avsnitt 3.2). Korpusundersøkelser har både fordeler og begrensninger. En fordel er at korpusene gir tilgang til store mengder data på en enkel måte (Johannessen, 2003, s. 149). Både kvalitative og kvantitative metoder er mulige. Mine undersøkelser er kvantitative i den forstand at jeg tallfester ulike varianter av variablene jeg undersøker, men analysen er mer kvalitativ. En annen fordel med korpus er at man kan komme over uventede data, fenomener man ikke visste fantes og derfor ikke har tenkt på å undersøke (Johannessen, 2003, s. 151).

Korpusene har også sine begrensninger, som at de ikke kan gi negative data (Johannessen, 2003, s. 147). For å få negative data, kan man for eksempel gjøre spørreundersøkelser med akseptabilitetsvurderinger. Men dette hadde vært vanskelig å få til i praksis med informantene i Amerika. Korpusdataene er også en endelig mengde data som ikke kan følges opp direkte med videre spørsmål (Johannessen, 2003, s. 162). Informantene kan befinne seg langt unna eller ikke leve lenger (dette er relevant for informantene i Amerika som er både gamle og langt borte). Videre består korpusmaterialet av opptak av intervjuer og samtaler, med de utfordringene det kan ha. Informanters oppfatning om egen språkbruk samsvarer ikke alltid med språket de faktisk bruker, forskeren kan påvirke informantene (ubevisst) til å velge en språkbruk som er i tråd med egne hypoteser, eller informanten kan tilpasse språket etter situasjonen. Spesielt sistnevnte kan være aktuelt for arvespråkstalere, som gjerne er usikre på språket sitt siden de bruker det så lite, og være preget av dette i opptakssituasjonen (Hjelde, 2015).

3.2 Om korpusene

Jeg har data fra to talemålskorpuser med i undersøkelsene: LIA-korpuset og CANS-korpuset. Nedenfor kommer en grundigere beskrivelsene av hver av dem.

3.2.1 LIA-korpuset

For å danne en baseline bruker jeg LIA-korpuset, Language Infrastructure made Accessible, et korpus som inneholder eldre og nyere dialektopptak av norske dialekter i Norge. Ettersom

baseline for undersøkelsene mine er definert som språket til de første utvandrerne og jeg ikke har relevante taleopptak fra førstegenerasjons utvandrere i CANS-korpuset, er LIA-korpuset det nærmeste jeg kommer et baseline-korpus. Det inneholder taleopptak fra 25 talere som oppgir Hallingdal som eneste eller ett av flere hjemsteder. Taleopptakene er samlet inn i 1974 (én taler), 1978 (sju talere) og 1979 (15 talere). Informantene er født i perioden 1884 til 1921. De som oppgir Hallingdal som eneste hjemsted, samt de eldste av taleopptakene, vil med stor sannsynlighet snakke et språk tilnærmet likt førstegenerasjons innvandrerne i Amerika som kom fra Hallingdal; det vil si, det språket de hadde med seg før de ble påvirket av språket i det nye landet.

3.2.2 CANS-korpuset

Som materiale til undersøkelsene av amerikanorsk bruker jeg CANS-korpuset, Corpus of American Nordic Speech (Johannessen, 2015). I dette digitale korpuset er det samlet samtaler og intervjuer med 246 norsk-amerikanske informanter fra 57 steder USA og Canada. I tillegg finnes det taleopptak fra svensk-amerikanske informanter, men dette er ikke relevant for mine undersøkelser. Korpuset inneholder både eldre og yngre opptak, som alle er transkribert og tagget med morfologisk informasjon. De eldre opptakene og transkripsjonene er gjort av Didrik Arup Seip og Ernst W. Selmer (1931), Einar Haugen (1942) og Arnstein Hjelde (1987, 1990, 1992). De nyere opptakene er gjort av Janne Bondi Johannessen og kolleger i perioden 2010 til 2016 (Johannessen).

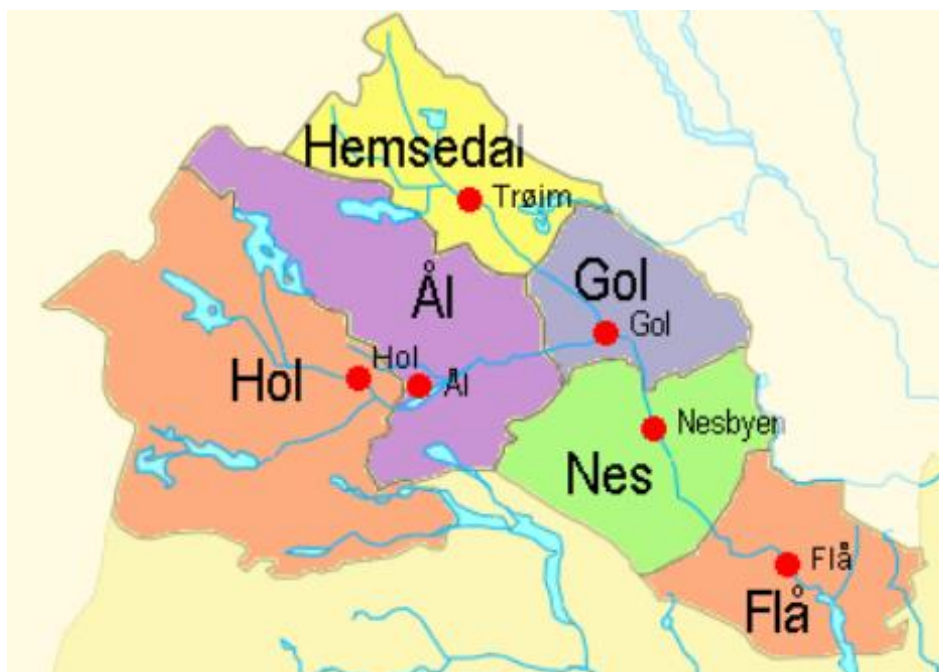
CANS-korpuset er et korpus hovedsakelig bestående av arvespråk, og er en viktig ressurs for forskning på amerikanorsk (Johannessen, 2015). Opptakene som er samlet inn gjør det mulig å gjennomføre forskning på språket. For hver av informantene i korpuset er mye metadata tilgjengelig. Dette inkluderer informantens sted, alder, fødselsår, språk på skolen, hvor mye kontakt de har hatt med Norge, hvor mange ganger de har besøkt Norge, om de kan lese norsk, om de har norsk som morsmål (L1), hvilken generasjon innvandrere de er, stedet i Norge forfedrene deres kommer fra, antall ord intervjuet består av og året intervjuet er gjennomført (Johannessen, 2015, s. 298). Alle opptakene er transkribert på to måter: en fonetisk-lignende (lydnær) og standard ortografisk. Begge deler er nyttige for mine undersøkelser; se videre om de konkrete søkene jeg har gjort i kapittel 5.

3.3 Informanter i LIA-korpuset – baseline-talere

Totalt har jeg valgt å ta med 20 informanter fra LIA-korpuset, alle med tilhørighet i én av de seks hallingdalskommunene (figur 1). I første omgang prøvde jeg å begrense informantene til de født før 1900, for å komme nærmest mulig språket til de som emigrerte. Dette viste seg å danne et for tynt grunnlag, da det i alt ga seks informanter hvor fire av dem var tilhørende i Ål kommune, én i Gol og én i Flå. Informantene fra Ål hadde mange fellestrekk, mens informantene fra Gol og Flå skilte seg noe ut i undersøkelsene. For å sikre et bredere grunnlag og mer solid baseline, valgte jeg derfor å utvide og inkludere flere informanter født frem til og med 1914. På den måten har jeg med minst én eller flere informanter for hver av de seks kommunene (tabell 1).

Tabell 1. Informanter i LIA-korpuset

Informant	Kjønn	Fødselsår	Opptaksår	Kommune
aal_ma_01	F	1887	1974	Ål
aal_uio_0301	M	1889	1978	Ål
aal_uio_0302	M	1887	1979	Ål, Votndalen
aal_uio_0501	M	1900	1978	Ål, Leveld
aal_uio_0601	F	1897	1978	Ål, Leveld
flaa_ma_01	F	1912	1979	Flå
flaa_ma_02	M	1914	1979	Flå
flaa_uio_0101	M	1910	1978	Flå
flaa_uio_0201	M	1910	1979	Flå
flaa_uio_0301	M	1884	1979	Flå
flaa_uio_0401	M	1901	1979	Flå, Sørbygda
gol_uio_0101	M	1887	1978	Gol
hemsedal_uio_0301	M	1901	-	Hemsedal
hemsedal_uio_0401	F	1900	1979	Hemsedal
hol_uio_0201	M	1904	1978	Hol
hol_uio_0301	M	1904	1978	Hol
nesB_uio_0101	M	1905	1978	Nesbyen
nesB_uio_0201	M	1905	1978	Nesbyen
nesB_uio_0401	M	1906	1979	Nesbyen
nesB_uio_0402	M	1907	1979	Nesbyen

Figur 1- Kart over Hallingdalskommunene, med tilhørende administrasjonssentre (røde prikker). Kartet er hentet fra lokalhistoriewiki.no.

3.4 Informanter i CANS-korpuset - arvespråkstalere

I alt er det 20 arvespråkstalere inkludert i denne undersøkelsen. Med unntak av ett opptak fra 1942, er resten av opptakene fra perioden 2010-14. 19 av talerne er født i perioden 1921-41, mens taleren på opptaket fra 1942 ikke er oppført med fødselsdato. Alle oppgir de Hallingdal eller én av de seks hallingdalskommunene som et sted i Norge de har tilknytning til. Fem av talerne oppgir Hallingdal som eneste sted i Norge de har tilknytning til, mens resten oppgir det som ett av flere. Fire av informantene oppgir Hallingdal som sted i Norge, uten å spesifisere kommune nærmere. Én oppgir Hol, fire Gol, tre Nes, én Ål, én Hemsedal og seks Flå kommune. Utenom Hallingdal oppgir talerne ett eller flere av disse stedene: Valdres, Flesberg, Eggedal, Biri, Sakshaug Inderø, Hadeland, Flisa, Valsvik, Drammen, Bergen, Mo, Selbu, Tvedestrand, Marøy og Vestre Sildre.

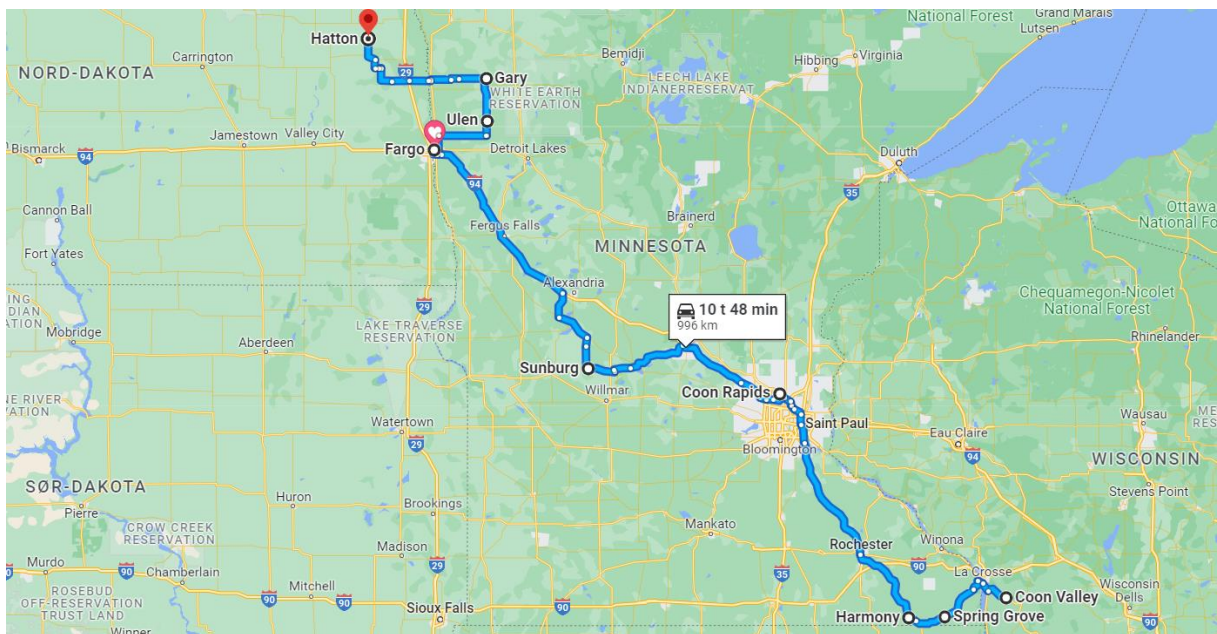
Som tidligere nevnt, er taleopptaket fra 1942 spesielt interessant. Taleren var bosatt i Coon Valley, og er oppført som andregenerasjons arvespråkstaler. Ettersom taleopptaket er betydelig eldre enn de andre, vil språket potensielt være mindre påvirket av endringer enn de nyere taleopptakene, og taleren kan representere et mellomstadium i den diakrone utviklingen i amerikanorsk fram til i dag. Talere av hallingmål i Amerika i dag kan ha fått sin input fra et

språk svært likt hennes. I tabellen nedenfor er mer detaljert informasjon om hver av informantene (tabell 2).

Tabell 2. Informanter i CANS-korpuset

Informant	Gen.	Født	Opptak	Sted i Norge	Engelsk fra
coon_valley_WI_44gk	2	-	1942	Hol og Biri (Oppland)	-
coon_rapids_MN_01gm	2	1935	2014	Gol	Barnehage og skole
coon_rapids_MN_02gk	2	1930	2014	Gol	Barnehage og skole
fargo_ND_01gm		1932	2012	Flå, Valdres og Sakshaug Inderøy (Nord-Trøndelag)	Skole
fargo_ND_03gm	3;4	1939	2012	Nesbyen og Hadeland (Oppland)	Barnehage og skole
fargo_ND_06gm	3	1936	2014	Gol, Flesberg (Buskerud) og Flisa (Hedmark)	Skole
fargo_ND_07gm	4;3	1936	2014	Hemsedal	Skole
gary_MN_02gk	3	1921	2010	Gol og Valsvik (Sogn og Fjordane)	
harmony_MN_04gm	4	1932	2010	Nesbyen og Drammen	Skole
hatton_ND_01gm	4;3	1922	2012	Hallingdal, Valdres og Bergen	Skole
hatton_ND_02gm	4	1927	2010	Hallingdal og Telemark	Skole
hatton_ND_04gk	4;3	1928	2010	Hallingdal og Mo (Telemark)	Skole
saskatoon_SK_07gk	2;3	1927	2013	Flå og Selbu (Sør-Trøndelag)	Barnehage og skole
saskatoon_SK_11gk	3	1941	2013	Ål, Tvedestrand og Marøy (Hordaland)	Skole
spring_grove_MN_09gm	4;3	1933	2010	Nes, Eggedal og Vestre Slidre	Barnehage og skole
sunburg_MN_05gk	3	1926	2010	Flå	Skole
sunburg_MN_09gm	4	1924	2010	Hallingdal og Eggedal	Skole
sunburg_MN_13gk	3	1923	2010	Flå og Eggedal	Skole
sunburg_MN_14gm	3	1938	2011	Flå og Valdres	Barnehage og skole
ulen_MN_01gm	3	1934	2014	Flå og Valdres	Skole

Under er ett kart (figur 2) som viser hvor de 18 informantene som befinner seg i USA (de to resterende informantene er fra Canada, og det er mindre relevant for oppgaven å plassere dem geografisk i forhold til de andre arvespråkstalerne). For å gi et godt bilde av avstandene mellom de 18 informantene og få et kart med kun relevant informasjon, har jeg brukt Google Maps. Tatt i betraktning hvor stort USA og også Midtvesten er, er det forholdsvis kort avstand mellom informantene, som alle befinner seg i Wisconsin, Nord-Dakota og Minnesota. Dette viser hvordan kjedeemigrasjonen førte til at mange fra samme område i Norge havnet på samme sted i Amerika. Samtidig er det veldig relevant for drøftedelen senere i oppgaven, med tanke på hvordan de kan ha vært påvirket av samme språkkontakt og med hverandre.

Figur 2 - Kart over bostedene til arvespråkstalerne. Kartet er hentet fra <https://www.google.no/maps>. Punktene har jeg lagt inn selv.

4. Baseline hallingmålet

Jeg har med utgangspunkt i hallingmålet valgt ut leksikalske, morfologiske og fonologiske variabler å sette søkelyset på i denne undersøkelsen. I dette kapittelet gjør jeg rede for hvordan disse variablene realiseres i eldre hallingmål talt i Hallingdal, som er sammenlikningsgrunlaget, eller baseline, for hallingmålet i Amerika i kapittel 5. I 4.1 Leksikalske variabler, gjør jeg rede for pronomen førsteperson entall subjekts- og objektsform, førsteperson flertall subjekts- og objektsform og negasjon. I 4.2 Morfologiske variabler, gjør jeg rede for flertallsbøying av verb og bøyingsendelser for hankjønns- og hunkjønnsord i bestemt form flertall. I 4.3 Fonologiske variabler, gjør jeg rede for differensiering av konsonantforbindelsen *rn*, og manglende assimilering av konsonantforbindelsene *ld* og *nd*. I tillegg til å bygge på litteraturen til Venås (1977) har jeg gjort egne undersøkelser i LIA-korpuset for hver språklige variabel, og kommenterer funnene opp mot litteraturen. Hensikten med dette er å etablere en mest mulig solid baseline – ved å bruke korpus kan man fange opp eventuelle former som ikke er beskrevet i litteraturen.

Jeg har forsøkt å velge variabler som er spesifikke for hallingmålet. Likevel vil ikke variablene være begrenset til Hallingdal alene, spesielt Hallingdal og Valdres ligger språklig svært nære hverandre, men finnes hovedsakelig i (og i noen tilfeller utenfor) dialektområdet som ofte defineres som midlandsmåla: fra øvre Telemark, Numedal, Hallingdal og Valdres. Gudbrandsdalen regnes også under midlandsmåla, men jeg tilstreber å avgrense mot gudbrandsdalsdialekt da det alt finnes en del arvespråksforskning med søkelyset på informanter med denne dialektbakgrunnen (se avsnitt 2.1). Som en hovedregel avgrenser jeg dialekttrekkene mot øst, heller enn mot vest, siden et av formålene er å finne trekk som skiller seg fra det Johannessen og Laake (2012) kaller den østnorske fellesdialekten i Midtvesten. Midlandsmåla er preget av å ligge nettopp midt i Sør-Norge, mellom øst og vest. Som østnorsk dialekt har hallingmålet de typiske trekkene jamvekt, kløyvd infinitiv og tjukk l. De sterke båndene til Vestlandet med både handel og ferdsel har ført til at det også er klare språklige trekk som peker vestover (Venås, 1990, s. 55) – det gjelder for flere av variablene i denne oppgaven, som førsteperson entall subjektsform, nektingsadverbet og differensiering av konsonantforbindelsen *rn*.

Selv om talemålet i de seks hallingdalskommunene har nok fellestrekk til å kalles én dialekt finnes det lokale variasjoner. De som nevnes her er relevante for undersøkelsene i talemålskorpuserne. Geografisk kan hallingmålet deles i tre: Ål og Hol, Hemsedal og øvre Gol, og nedre Gol (Herad), Nes og Flå (Venås, 1977, s. 277). Flå har ikke flertallsbøying av verb, som er spesielt relevant når jeg diskuterer Lykkes (2020) avhandling (se avsnitt 4.2.1), og Sørbygdi i Flå, som blir Hallingdals ytterkant sørover, skiller seg noe ut språklig fra resten av Flå ved å ha innslag av *je* i førsteperson entall subjektsform (Venås, 1977, s. 269). Videre har Hemsedal og øvre Gol *-tn* i bundne flertallsformer, der resten av hallingmålet har *-dn* eller *-nn* og *-n* (Venås, 1977, s. 270). Til sist, har det i den nedre delen av Hallingdal, det vil si Flå, Nes og Herad, fra gammelt av ikke vært vanlig å skille mellom *i* og *y* eller *ei* og *øy* – ifølge Venås var dette tilfellet også den gang han skrev om hallingmålet (Venås, 1977, s. 269).

Til sist i dette avsnittet, er det relevant å nevne at Rudi (2007) finner i sin studie at unge talere i Hallingdal var, i større grad enn unge i Gudbrandsdalen, utsatt for påvirkning av bokmålsnær tale. Geografisk ligger Hallingdal nærmere de sentrale delene av Østlandet, og turismen har de siste årene skutt fart i flere av hallingdalskommunene. Hun finner at av de tre hallinginformantene i studien, har én informant konsekvente hallingvarianter med pronomer førsteperson entall subjektsform *e*, og flertall *me*, nektingsadverbet *ikkji* (evt. *ikkje* – hun fremhever at det vanskelig å avgjøre med sikkerhet hvilken av disse to variantene av nektingsadverbet som brukes), og konsekvent bruk av hallingvarianten i bunden form flertall (Rudi, 2007, s. 98). En annen av informantene har mer bokmålsnær tale med *jæi*, *vi*, *ikke* og bøyingsendelsene *-a* og *-ane* i bunden form flertall, mens den siste informanten bruker et språk som må sees som en blanding av begge disse (Rudi, 2007, s. 99). Hallingmålet er med andre ord i endring i Norge i dag, og utsatt for påvirkning fra den bokmålsnære talen fra blant annet Oslo-området.

4.1 Leksikalske variabler

I dette kapitlet presenterer jeg litteratur og resultater fra LIA-korpuset for de leksikalske variablene. I 4.1.1 Pronomen, førsteperson entall subjekts- og objektsform, førsteperson flertall subjekts- og objektsform, og i 4.2.2 Negasjon, nektingsadverbet.

4.1.1 Pronomen

I hallingmålet er variantene for pronomen første person entall subjektsform *e*, og flertall *me* (Venås, 1977, s. 127). Disse variantene har dialekten felles med de andre midlandsmåla, mens i Valdres finnes også varianten *mø*. Tilsvarende former øst og sør for Hallingdal er *je/jæ(i)* og *vi*, dette inkluderer Flesberg (Numedal), Sigdal og Krødsherad (Venås, 1990, s. 53) I Sørbygda i Flå vil man også finne formen *je* (Venås, 1977, s. 129). I første person entall objektsform har hallingmålet *me*, og i flertall *uss* (Venås, 1977, s. 127). Disse variantene har de stort sett til felles med de andre midlandsmåla, utenom Gudbrandsdalen som i sør har subjektsformen *oss* og i nord *åss* (Rudi, 2007, s. 53), og i Numedal, ned til Flesberg, og i Tinn er objektsformen *kann*, og i resten av øvre Telemark kan man finne *konn* eller *okkon* (Venås, 1990, s. 54)

Som fremgangsmåte ved søk på pronomenene i LIA-korpuset har jeg tatt for meg hver enkelt informant (se lista over informanter i avsnitt 3.3) og søkt på nynorskformene (da LIA-korpuset bruker nynorsk ortografi) av pronomenene, «*eg*», «*meg*», «*vi*» og «*oss*». I tabellen nedenfor (tabell 3), og alle de følgende tabellene og diskusjoner av tabellene i kapittel 4, gjengir jeg pronomenformene etter samme transkripsjon som brukes i LIA-korpuset.

Tabell 3. Resultater i LIA-korpuset for første person entall subjektsform

Informant	<i>e</i>	<i>i</i>	<i>je</i>	<i>jæ</i>	<i>jæi</i>	<i>eg</i>	<i>ei</i>	annet	Totalt
aal_ma_01	287	1	-	1	1	-	1	-	291
aal_uio_0301	2	1	-	-	-	-	-	-	3
aal_uio_0302	13	-	-	-	-	-	1	-	14
aal_uio_0501	41	3	1	-	-	-	-	-	45
aal_uio_0601	9	5	1	-	-	-	-	-	15
flaa_ma_01	69	-	-	-	-	-	-	-	69
flaa_ma_02	6	-	-	-	-	-	-	-	6
flaa_uio_0101	13	-	2	-	-	-	-	-	15
flaa_uio_0201	5	-	2	-	-	-	1	-	8
flaa_uio_0301	80	3	10	-	-	-	-	-	93
flaa_uio_0401	6	1	21	2	-	-	-	1	32
gol_uio_0101	34	1	-	-	-	-	-	-	35
hemsedal_uio_0301	19	-	-	-	-	-	-	-	19
hemsedal_uio_0401	7	1	-	-	-	-	-	-	8

hol_uio_0201	13	-	-	-	-	-	-	-	13
hol_uio_0301	13	1	-	-	-	-	-	-	14
nesB_uio_0101	56	21	-	-	-	-	-	-	77
nesB_uio_0201	20	10	-	-	-	2	-	1	33
nesB_uio_0401	28	2	-	-	-	-	1	1	32
nesB_uio_0402	5	1	-	-	-	-	-	1	7
Totalt	726	51	37	3	1	2	1	4	825

Som det kommer fram av tabellen, er som forventet *e* den mest frekvente variabelen hos informantene med 726 av totalt 825 tilfeller fordelt på de 20 informantene. Med unntak av én informant fra Flå, er det den mest frekvente varianten hos de andre informantene.

Noe overraskende er *i* den nest mest frekvente varianten, med 51 tilfeller fordelt på 13 informanter fra alle seks kommuner. Fire av fem informanter fra Ål bruker *i*, to fra Flå, én fra Gol, én fra Hemsedal, én fra Hol, og samtlige fire informanter fra Nes. Dette finner jeg ingen god forklaring på hos Venås eller i annen litteratur. At nesningene er kjent for å bruke *i* for *y* kan være verdt å merke seg, men er nok ingen forklaring for fenomenet. En forklaring som kan være mer sannsynlig, er tilflytning og gjennomfart av mennesker fra andre dialektområder i Norge som følge av at Bergensbanen går gjennom fem av de seks hallingdalskommunene. Byggingen av jernbanen førte i sin tid til at arbeidere kom til dalen fra ulike deler av landet – *i* finner vi typisk i Romsdal. Det er likevel bemerkelsesverdig mange tilfeller fordelt på informanter fra alle kommunene, og forunderlig om dette språktrekket er tatt opp i dialekten uten at det er blitt kommentert i tidligere forskning. Jeg hørt gjennom taleopptakene, og trekker det frem som en mulig forklaring at noen av tilfellene er transkribert feil. Jeg mener å høre *e* der *i* er transkribert i noen av tilfellene, men dette gjelder ikke alle. Det er også tydelig uttale av *i* der *i* er transkribert. Videre bruker seks av de 20 informantene bruker varianten *je*: alle fire informanter fra Flå, for én av informantene er *je* mer frekvent enn *e*, og to fra Ål. At informantene fra Flå bruker *je* i noe grad er ikke overraskende, men det var ikke forventet at informantene fra Ål skulle gjøre dette. De resterende variantene i tabellen er lite frekvente og mest enkelttilfeller, men det er verdt å merke seg at de er til stede.

Resultatene for førsteperson entall objektsform er gjengitt i tabellen nedenfor:

Tabell 4. Resultater i LIA-korpuset for førsteperson entall objektsform

Informant	<i>me</i>	<i>mei</i>	<i>mi</i>	Totalt
aal_ma_01	18	-	-	18
aal_uio_0301	1	-	-	1
aal_uio_0302	1	-	-	1
aal_uio_0501	3	-	-	3
aal_uio_0601	-	-	-	0
flaa_ma_01	11	-	-	11
flaa_ma_02	-	-	-	0
flaa_uio_0101	3	-	1	4
flaa_uio_0201	-	-	-	0
flaa_uio_0301	10	1	-	11
flaa_uio_0401	-	-	-	0
gol_uio_0101	5	-	-	5
hemsedal_uio_0301	-	-	-	0
hemsedal_uio_0401	-	-	-	0
hol_uio_0201	-	-	-	0
hol_uio_0301	1	-	-	1
nesB_uio_0101	2	-	-	2
nesB_uio_0201	3	-	-	3
nesB_uio_0401	2	-	-	2
nesB_uio_0402	-	-	-	0
Totalt	59	1	1	61

Som kommer fram av tabellen, er hallingene som forventet konsekvente med varianten *me* og bruker denne mest frekvent, med 59 av totalt 61 tilfeller av variabelen. Det er to unntak med ett tilfelle av *mei* og ett av *mi*, som begge finnes hos informanter fra Flå, men begge disse informantene bruker *me* i flertallet av tilfellene.

Resultatene for førsteperson flertall subjektsform er gjengitt i tabellen nedenfor:

Tabell 5 Resultater i LIA-korpuset for førsteperson flertall subjektsform

Førsteperson flertall subjektsform								
Informant	<i>me</i>	<i>vi</i>	<i>ve</i>	<i>mi</i>	<i>mæ</i>	<i>mø</i>	<i>e</i>	Totalt

aal_ma_01	89	-	-	-	-	-	-	89
aal_uio_0301	29	-	-	-	-	-	-	29
aal_uio_0302	19	-	-	1	-	-	-	20
aal_uio_0501	38	-	-	1	-	-	-	39
aal_uio_0601	23	-	-	27	-	-	-	50
flaa_ma_01	18	2	-	1	-	-	-	21
flaa_ma_02	30	-	-	-	-	-	-	30
flaa_uio_0101	3	1	-	-	-	-	-	4
flaa_uio_0201	5	-	-	-	-	-	-	5
flaa_uio_0301	28	1	2	1	-	-	1	33
flaa_uio_0401	16	1	-	2	-	-	-	19
gol_uio_0101	38	-	-	-	1	-	-	39
hemsedal_uio_0301	69	-	-	3	-	-	-	72
hemsedal_uio_0401	42	-	-	3	-	1	-	46
hol_uio_0201	1	-	-	-	-	-	-	1
hol_uio_0301	1	1	-	-	-	-	-	2
nesB_uio_0101	48	-	-	4	-	-	-	52
nesB_uio_0201	8	-	-	-	-	-	-	8
nesB_uio_0401	20	1	-	-	-	-	-	21
nesB_uio_0402	2	-	-	-	-	-	-	2
Totalt	527	7	2	43	1	1	1	582

Som kommer fram av tabellen, er det også for denne variabelen som forventet *me* som er mest frekvent, med 527 av 582 tilfeller. Sju av informantene bruker kun *me*, og 18 bruker det med overvekt mest frekvent. Varianten *mi* finner vi hos ni av informantene fordelt på de fire kommunene Ål, Flå, Hemsedal og Nes, og noe overraskende er dette den nest mest frekvente varianten. Flest finner vi hos én av informantene fra Ål. *Vi* er å finne hos fire av seks informanter fra Flå, én informant fra Hol og én informant fra Nes. De bruker likevel *me* mer frekvent (utenom informanten fra Hol, som har ett tilfelle av hver). I tillegg til variantene nevnt til nå, er det enkelttilfeller av andre varianter. Valdres-varianten *mø* finner vi ett tilfelle av hos en av informantene fra Hemsedal.

Resultatene for førsteperson flertall objektsform er gjengitt i tabellen nedenfor:

Tabell 6. Resultater i LIA-korpuset for første-person flertall objektsform

Informant	<i>uss</i>	<i>åss</i>	<i>øss</i>	Totalt
aal_ma_01	9	1	1	11
aal_uio_0301	1	-	-	1
aal_uio_0302	1	-	-	1
aal_uio_0501	2	-	-	2
aal_uio_0601	2	-	-	2
flaa_ma_01	4	1	3	8
flaa_ma_02	-	-	-	0
flaa_uio_0101	-	-	-	0
flaa_uio_0201	1	-	-	1
flaa_uio_0301	3	-	-	3
flaa_uio_0401	-	-	1	1
gol_uio_0101	4	1	-	5
hemsedal_uio_0301	5	-	-	5
hemsedal_uio_0401	1	-	-	1
hol_uio_0201	1	-	-	1
hol_uio_0301	-	-	-	0
nesB_uio_0101	6	-	-	6
nesB_uio_0201	1	-	-	1
nesB_uio_0401	3	-	-	3
nesB_uio_0402	-	-	-	0
Totalt	44	3	5	52

Som kommer fram av tabellen, er det hallingvarianten *uss* som er den mest frekvente med 44 av totalt 52 tilfeller fordelt på 15 informanter (av totalt 16 informanter som bruker variabelen). Tolv informanter bruker kun denne varianten. Varianten *åss* finner vi ett tilfelle hver av hos tre informanter fra kommunene Ål, Gol og Flå. Varianten *øss* brukes i fem tilfeller fordelt på tre informanter, to fra Flå og én fra Ål, og for en av informantene fra Flå er det eneste variant.

Som en kort oppsummering av pronomenene hos hallingene i LIA-korpuset, kan jeg konkludere med at de i stor grad er konsekvente med hva som var forventet. Unntaket fra

dette er førsteperson entall subjektform, hvor en større andel enn forventet brukte varianten *i*, spesielt informantene fra Nes. Videre skiller informantene fra Flå seg noe ut i forhold til informantene fra de andre kommunene, som kan forklares med den ytterlige posisjonen kommunen har mot sør i Hallingdal. Til sist, er andre varianter enn de typiske variantene som kjennetegner hallingmålet til stede i baseline.

4.1.2 Negasjon

Den siste leksikalske variabelen inkludert i denne undersøkelsen er nektingsadverbet. Varianten som brukes i hallingmålet er *ikkji*, som ligger nært den vestlandske varianten *ikkje* som brukes i resten av midlandsmåla (Venås, 1990, s. 53). Unntaket er Gudbrandsdalen opp til Fron, der brukes formen *itte* (Venås, 1990, s. 49), og andre steder på Sør-Østlandet kan vi finne varianten *ikke*.

Fremgangsmåten er noe annerledes for denne variabelen enn de andre variablene i oppgaven. Søk på variabelen ga et høyt antall treff i begge korpusene, og heller enn å inkludere alle treffene har jeg gjort et randomisert søk – resultatene er dermed et tilfeldig utvalg. For å få nøyaktige de samme resultatene ved senere søk: søk på *ikkje*, antall 200 og seed 42.

En forenklet utgave av resultatene i LIA-korpuset er gjengitt i tabellen nedenfor (for full tabell se vedlegg 1).

Tabell 7. Resultater i LIA-korpuset for negasjon

Informant	<i>ikkje</i>	<i>ikkji</i>	<i>innkji</i>	<i>inntje</i>	<i>tji</i>	Totalt
aal_ma_01	19	10	1			30
aal_uio_0301		4				4
aal_uio_0302	1	2				3
aal_uio_0501		15				15
aal_uio_0601		3		1		4
flaa_ma_01		8				8
flaa_ma_02	1	8				9
flaa_uio_0101	5	1				6
flaa_uio_0201	5		1			6
flaa_uio_0301	4	11				15
flaa_uio_0401	1	7				8
gol_uio_0101		7				7
hemsedal_uio_0301		12				12
hemsedal_uio_0401		15	1		1	17
hol_uio_0201	5	6				11
hol_uio_0301	1	8				9

nesB_uio_0101		12				12
nesB_uio_0201		5				5
nesB_uio_0401	2	8				10
nesB_uio_0402	1	8				9
Totalt	45	150	3	1	1	200

Siden det ikke kommer fram av tabellen, avklarer jeg først hvilke varianter som er inkludert i hver kolonne. Kolonnen *ikkje* inkluderer treff på variantene *ikkje*, *kje* og *ikkj*. Kolonnen *ikkji* inkluderer treff på variantene *ikkji*, *ikkjir*, *kji* og *kkji*. Kolonnene *innkji*, *inntje* og *tji* inkluderer kun treff på disse variantene.

Informantene i LIA-korpuset er konsekvente i bruken av nektingsadverbet. Den klart største gruppen er hallingvarianten *ikkji* med 150 av totalt 200 tilfeller, fordelt på 19 informanter fra alle kommunene. Deretter følger *ikkje* med 45 tilfeller, fordelt på elleve informanter fra kommunene Ål, Hol, Nes og Flå. De resterende fem tilfellene er enkelttilfeller.

4.2 Morfologiske variabler

De morfologiske variablene inkluderer flertallsbøying av verb, og hankjønns- og hunkjønnsord i bestemt form flertall. Som med de leksikalske variablene, begynner jeg med en innføring i litteraturen til Venås (1977) om variablene, og følger deretter opp med egne undersøkelser fra LIA-korpuset. Funnene i LIA-korpuset er gjengitt i tabeller, og for hver tabell kommenterer jeg hvordan variantene brukt av informantene står i stil til forventet resultat. For substantivene kommenterer jeg mest utdypende om hankjønnsordene, og mer utfyllende om hunkjønnsordene.

4.2.1 Flertallsformer av verb

Tradisjonelt bøyes verb i hallingmålet etter om subjektet står i entall eller flertall. For de sterke verbene gjelder dette i presens og preteritum, mens for de svake kun i presens (Venås, 1977, s. 164). Dette dialekttrekket finnes få andre steder i landet. Unntakene er Valdres, i mindre grad enn i Hallingdal, setesdalsmålet, vossamålet og nordre del av Lærdal, samt rester funnet i Numedal og Tinn (Venås, 1990, s. 57).

Beitos undersøkelser av dialekten på 40- og 50-tallet (gjengitt hos Venås, 1977, s. 165) konkluderte med at det var vanligst med flertallsbøying av verb i den øvre delen av dalen,

mens man fant færrest tilfeller av det i Flå. Han mente også å finne at flertallsformene stod sterkere i presens enn i preteritum. De yngste Beito hadde med i undersøkelsen var født i tidsperioden 1937-40 (og undersøkelsene ble gjort i 1956), og disse brukte ofte ikke flertallsbøying (Venås, 1977, s. 165). Venås (1977) viser til en undersøkelse gjort i 1974, der fem klasser ved Hallingdal videregående skulle oversette setninger til eget mål, deriblant verb til substantiv i flertall. Av totalt 101 elever brukte 18 elever fra Gol, Hemsedal og Ål flertallsformene konsekvent, men ingen fra Flå, Nes eller Hol. 16 elever fra Gol, Hemsedal og Hol hadde innslag av det. Venås (1977) konkluderte med at flertallsformer av verb er mest vanlig i Hemsedal.

Lykke (2020) tar for seg tempusmorfologien i amerikanorsk, og kommer i den forbindelse innom temaet flertallsbøying av verb i hallingmålet, både i Norge og i Amerika. To informanter fra CANS-korpuset er inkludert i avhandlingen og brukes som representanter for hallingmålet (Lykke, 2020, s. 115). Utfra funnene konkluderer Lykke med at det ikke finnes flertallsbøying av verb i amerikanorsk, i hvert fall ikke hos disse informantene. Ved å se nærmere på de to informantene, med informantkodene sunburg_MN_03gm og fargo_ND_01gm, argumenterer jeg for at grunnlaget for å trekke denne konklusjonen basert på dette informantutvalget ikke er helt berettiget. Sunburg_MN_03gm oppgir i CANS-korpuset Eggedal, Inderøy og Trondheim som bakgrunn i Norge. Lykke tar også opp dette – denne informanten har ingen forfedre fra Hallingdal, men har lært seg halling i Amerika. Lykke har også gjort et søk på andre arvespråkstalere i Sunburg med bakgrunn fra Hallingdal, og funnet at et flertall har forfedre fra Flå. Den andre informanten i studien, fargo_ND_01gm, har jeg også med i mine undersøkelser – informanten oppgir Flå i Hallingdal som sted i Norge. Som kommer frem av litteraturen og mine undersøkelser i LIA-korpuset (se nedenfor), har ikke Flå hatt flertallsbøying av verb i den aktuelle tidsperioden (dvs. tilbake til da emigrasjonen begynte). Ettersom det virker sannsynlig at det er nettopp emigranter fra Flå som har vært input for hallingdialekten for begge informantene, mener jeg at Lykkes studie bygger på et informantgrunnlag som ikke i tilstrekkelig grad kan belyse spørsmålet om hvorvidt flertallsbøying av verb finnes hos amerikanorske informanter – og at en mer omfattende undersøkelse som inkluderer informanter med bakgrunn fra hallingdalskommuner der vi finner flertallsbøying er berettiget.

Jeg har valgt å undersøke verb som er noenlunde frekvente hos talerne i LIA-korpuset, og som har flertallsbøying av verb enten i presens eller i presens og preteritum ifølge

dialektbeskrivelsen til Venås. Først ut er verbet «være». Venås (1977) deler sterke verb inn i syv klasser, og hos ham finner vi verbet «være» klasse fire (men med noen avvikende former). Vi kan sette opp dette bøyingsmønsteret:

å væra / vara – e æ, me æra – e va, me voro – ha vøre (Venås, 1977, s. 170).

Det neste verbet i undersøkelsen er «skulle». Hos Venås (1977) er verbet oppført under uregelrette verb, og bøyes på denne måten:

å skullja – e ska, me sko – e, me skulldæ – ha skullja (Venås, 1977, s. 185)

For dette verbet er det presensformen i flertall, «*me sko*», som er interessant.

Sist ut er verbet «komme», som også hører til under sterke verb klasse fire hos Venås. Det bøyes som følgende:

å kâma – e kjæm, me kâma – e kâmm, me kâmmo – ha kâme (Venås, 1977, s. 170)

Til sist har jeg med verbet «sitte». Hos Venås finner vi det under sterke verb klasse fem, og det bøyes som følgende:

å sita – e sit, me sita – e sat, me soto – ha siti (Venås, 1977, s. 171)

Frengangsmåten i korpuset er den samme for alle verbene (utenom «skulle», der det kun er søkt på presensformen av verbet): jeg har valgt alle de relevante informantene og søkt med utvidet søk på flertallspronomen («pronomen» + «fleirtal») + verbet («presens» og «preteritum»), og motsatt, verbet («presens» og «preteritum») + flertallspronomen («pronomen» + «fleirtal»). Da har jeg fått opp alle resultater for verbene som har flertallspronomen før eller etter verbet. Søkene er gjort på nynorskformen av verbene, da LIA-korpuset har nynorsk ortografi.

Resultatene fra LIA-korpuset for verbet «være» er gjengitt i tabellen nedenfor.

Tabell 8. Resultater i LIA-korpuset for verbet «være»

Informant	Preteritum		Presens		Totalt
	Ingen flertallsbøying	Flertallsbøying	Ingen flertallsbøying	Flertallsbøying	
aal_ma_01	2	17	-	-	19

aal_uio_0301	1	2	-	-	3
aal_uio_0302	1	4	-	-	5
aal_uio_0501	-	7	-	2	9
aal_uio_0601	-	2	-	-	2
flaa_ma_01	4	-	1	-	5
flaa_ma_02	4	-	1	-	5
flaa_uio_0101	4	-	-	-	4
flaa_uio_0201	2	-	-	-	2
flaa_uio_0301	5	-	-	-	5
flaa_uio_0401	1	-	-	-	1
gol_uio_0101	1	8	-	-	9
hemsedal_uio_0301	3	5	-	2	10
hemsedal_uio_0401	1	10	-	-	11
hol_uio_0201	-	4	-	-	4
hol_uio_0301	-	-	-	-	
nesB_uio_0101	4	7	-	-	11
nesB_uio_0201	1	3	-	-	4
nesB_uio_0401	1	-	-	1	2
nesB_uio_0402	2	-	-	-	2
Totalt	37	69	2	5	113

Som det kommer fram av tabellen, bruker 19 av de 20 informantene, med unntak av én informant fra Hol, verbet én eller flere ganger med et flertallspronomen som subjekt. Som forventet finnes ingen tilfeller av flertallsbøying hos de seks informantene fra Flå, samt hos én av informantene fra Nesbyen. De bruker kun variantene *e* i presens og *va* i preteritum. Hos de resterende tolv informantene finner vi flertallsbøying. Hos disse tolv informantene er det fem tilfeller av verbet i presens, og alle har flertallsbøying med varianten *era*. I preteritum er det kun tre av de tolv som bruker konsekvent flertallsbøying, med variantene *våro* eller *voro*. Åtte veksler mellom ingen flertallsbøying og flertallsbøying med klar overvekt av flertallsbøying, mens én informant fra Nes ikke bruker flertallsbøying i preteritum.

Resultatene fra LIA-korpuset for verbet «skulle» er gjengitt i tabellen nedenfor (kun for presensformen, da det kun er denne som har flertallsbøying i hallingmålet).

Tabell 9. Resultater i LIA-korpuset for verbet «skulle»

Informant	Presens		Totalt
	Ingen flertallsbøying	Flertallsbøying	
Aal_uio_0501	1	1	2
Flaa_uio_0201	1	-	1
Flaa_uio_0401	1*	-	1
Totalt	3	1	4

Som det kommer fram av tabellen, er det kun ett tilfelle av klar flertallsbøying av dette verbet hos informanten fra Ål med varianten *sko*. Samme informant har ett tilfelle av ingen flertallsbøying med varianten *skull*, og én av informantene fra Flå har som forventet ingen flertallsbøying med varianten *ska*. I tillegg til disse, kommer et treff som er mer i gråsonen hos informanten flaa_uio_0401 og varianten *sku*. Setningen hvor dette treffet finnes går som følger (skrift uthevet av meg):

Transkribert tale: ## nå me sku innpå skogen så sa me **mi sku** æinn på mørrkji ##

Tale oversatt til bokmål i korpuset: ## når vi skulle innpå skogen så sa vi **vi skal** inn på marka ##

I korpuset er verbet merket med presens, og taleopptaket ha klar uttale av *u*-lyd. Denne varianten stemmer hverken overens med forventet ingen flertallsbøying med varianten *ska*, eller flertallsbøying med varianten *sko*. Den mest sannsynlige forklaringen er at taleren har ment å snakke i preteritum, og at det dermed er en forkortelse av *skulle*. Dette tilfellet er likevel interessant med tanke på funn hos én av de norskamerikanske informantene (se kapittel 5.2.1 og 6).

Resultatene fra LIA-korpuset for verbet «komme» er gjengitt i tabellen nedenfor.

Tabell 10. Resultater i LIA-korpuset for verbet «komme»

Informant	Preteritum		Presens		Totalt
	Ingen flertallsbøying	Flertallsbøying	Ingen flertallsbøying	Flertallsbøying	
aal_ma_01	4	2	-	-	6
aal_uio_0301	-	6	-	-	6
aal_uio_0302	1	2	-	-	3

aal_uio_0501	-	3	-	-	3
aal_uio_0601	-	1	-	-	1
flaa_ma_01	4	-	-	-	4
flaa_ma_02	4	-	-	-	4
flaa_uio_0101	2	-	-	-	2
flaa_uio_0201	3	-	-	-	3
flaa_uio_0301	3	-	-	-	3
flaa_uio_0401	2	-	-	-	2
gol_uio_0101	-	1	-	-	1
hemsedal_uio_0301	1	2	-	1*	4
hemsedal_uio_0401	1	8	-	-	9
hol_uio_0201	-	2	-	-	2
hol_uio_0301	-	-	-	-	-
nesB_uio_0101	1	3	-	-	4
nesB_uio_0201	-	4	-	-	4
nesB_uio_0401	-	3	-	-	3
nesB_uio_0402	-	-	-	-	-
Totalt	26	37	-	1	64

Som det kommer fram av tabellen, bruker 18 av de 20 informantene, med unntak av én fra Hol og én fra Nes, verbet én eller flere ganger med flertallspronomen som subjekt. Det er ingen flertallsbøying hos informantene fra Flå. Hos de resterende tolv informantene brukes verbet kun én gang i presens med flertallssubjekt, av en av informantene fra Hemsedal med varianten *kåmme*. Det er ikke entydig at dette er flertallsbøying – endevokalen *e* gjør at den kanskje heller kan vurderes som en mer urban østlandsform, *kommer*, uten omlyd og at man ikke hører *r*-en. Sju av informantene bruker kun flertallsbøying av verbet i preteritum med varianten *kommo* eller *kåmmo*, mens de resterende fem veksler mellom ingen flertallsbøying og flertallsbøying. Med unntak av én informant fra Ål, som bruker ingen flertallsbøying i fire av seks tilfeller, er det overvekt av flertallsbøying hos disse informantene med kun ett tilfelle av ingen flertallsbøying hos hver.

Resultatene fra LIA-korpuset for verbet «sitte» er gjengitt i tabellen nedenfor.

Tabell 11. Resultater i LIA-korpuset for verbet «sitte»

Informant	Preteritum		Totalt
	Ikke flertallsbøying	Flertallsbøying	
Flaa_ma_01	1	-	1
Flaa_uio_0101	1	-	1
Flaa_uio_0201	1	-	1
Hemsedal_uio_0401	-	1	1
nesB_uio_0101	-	1	1
nesB_uio_0201	-	1	1
nesB_uio_0401	1	-	1
Totalt	4	3	7

Som det kommer fram av tabellen, er det for verbet *sitte* ingen treff i presens, kun i preteritum. Igjen finnes ingen flertallsbøying av verbet hos informantene fra Flå, samt at det er ett tilfelle uten flertallsbøying hos én informant fra Nesbyen, til sammen 4/7 tilfeller, med varianten *satt*. Det er tre tilfeller av flertallsbøying, fordelt på én informant fra Hemsedal og to fra Nesbyen, med varianten *soto*. Flertallet av tilfellene av dette verbet har dermed ikke flertallsbøying, som er et interessant funn og årsaken til at verbet er inkludert i undersøkelsene, trass i at det er et lite frekvent verb.

4.2.2 Hankjønns- og hunkjønnsord bestemt form flertall

Et karakteristisk trekk ved hallingmålet er at det har konsonantforbindelsen *-dn* (evt. *-tn*) i bundne flertallsformer, som i ordet *jentudn* (jentene) (Venås, 1977, s. 105). Konsonantforbindelsen *rn* differensieres i mange ord i hallingmålet (se avsnitt 4.3.1), og *-dn* i bundne flertallsformer svarer også til eldre *rn*². *-dn* i bundne flertallsformer finnes også i Sogn og noe av Ryfylke, men på Østlandet kun i Hallingdal og Valdres. Noen steder i Hallingdal finnes *-tn* i stedet for *-dn*, hovedsakelig i Gol og Hemsedal, men også i de ytre delene av Valdres (Venås, 1990, s. 56). Alt hos Venås (1977) poengteres det at det i utkantene av Hallingdal ikke var uvanlig med *n* i bundne flertallsformer, *jentun*, spesielt i Skurdalen, som

² Jeg behandler likevel *dn* i bestemt form flertall som en morfologisk variabel og ikke en fonologisk variabel, ettersom det kan tenkes at konsonantforbindelser i bøyningensendelser vil oppføre seg annerledes enn i språket for øvrig.

ligger ved grensen mot Nore og Uvdal (Numedal) i Hol kommune, i Flå og Nes (Venås, 1977, s. 106-107).

Venås (1977) deler hankjønns- og hunkjønnsord i ulike undergrupper etter bøyingsmønster. Med enkelte unntak, er det *-dn* eller *-tn* som er bøyingsendelsen i bestemt form flertall for alle gruppene. Om vokalene foran bøyingsendelsen kan det nevnes at den største gruppen med hankjønnsord har *-adn* i bestemt form flertall, etterfulgt av en mindre gruppe som har *idn*, mens det for hunkjønnsordene er motsatt. I tillegg finnes tilfeller som *-udn* og *-ydn*. I begynnelsen av undersøkelsene inkluderte jeg disse forskjellene mellom vokalene i tabellene som følger nedenfor. Dette resulterte i riktignok grundige, men svært lite leservennlige tabeller. Etersom det er konsonantene i bøyingsendelsene som er interessante med tanke på formålet med oppgaven, fant jeg det lite relevant å inkludere disse i diskusjonen her, men de fulle tabellene ligger som vedlegg til oppgaven. Et argument for å utelate vokalene, er at det ikke kom frem en sammenheng mellom vokalene og overgang fra *-dn/-tn* til *-n*.

I tabellene har jeg valgt å skille mellom bøyingsendelser med *-dn*, *-tn*, *-n*, og om ordet ender på dativendelsen *-o* eller *-å*. Formålet er å vise om informantene bruker de karakteristiske bøyingsendelsene med *-dn* og *-tn* fra hallingmålet, eller om de bruker *-n*. Samtidig er det interessant med dativendelsen *-o*, for som det kommer frem av eksemplene nedenfor og også fra undersøkelsene i LIA-korpuset, er dativformene fremdeles relevante i hallingmålet. Jeg velger å ta med dativendelsene i tabellene for å gi et mest mulig helhetlig bilde av endelsene i bestemt form flertall, og fordi det er interessant å se om dativformene er i bruk hos norskamerikanerne (se avsnitt 5.2.2). *-å* har fått sin egen kolonne i tabellene, rett og slett fordi det var såpass mange tilfeller med denne endelsen at jeg vurderte det som relevant å vise. I tillegg til det som nå er nevnt, har jeg med en kolonne ved navnet «annet», der jeg har samlet enkelttilfeller av ord som ender på *-ane/-ene* eller annet (dette kommer gjerne frem av eksemplene i tabellene).

Eksempler på hankjønnsord bestemt form flertall i hallingmålet:

hæst (bokmål *hest*) – *hæsstadn* (dativform *hæssto*) (Venås, 1977, s. 75)

sau – *sauidn* (dativform *sauo*) (Venås, 1977, s. 85)

Eksempler på hunkjønnsord bestemt form flertall i hallingmålet:

fjór – fjóridn (dativform: *fjóro*) (Venås, 1977, s. 87)

myr – myradn (dativform: *myro*) (Venås, 1977, s. 90)

viku (bokmål *uke*) – *vikudn* (dativform *viko*) (Venås, 1977, s. 93)

I LIA-korpuset har jeg gått frem ved å velge alle de relevante informantene, huke av for «substantiv», «hankjønn», «fleirtal» og «bunden». Søket ga totalt 249 treff, hvor syv av disse var feilmarkerte ord som tilhørte andre bøyingsformer. Totalen ble da 242 ord. Disse er gjengitt i tabellen nedenfor, og til høyre i tabellen er eksempler fra hver enkelt taler (se vedlegg 6 for full tabell over bøyingsendelser). Ordene i eksemplene står først i bokmålsform, og variantene taleren bruker for ordet står bak skråstrek i kursiv. Eksemplene er valgt ut både for å vise spennet innad hos samme taler, men også mellom talerne. I tilfeller der samme taler bruker flere varianter for samme ord, står de listet etter hverandre.

Tabell 12. Resultater i LIA-korpuset for hankjønnord bestemt form flertall, med eksempler

Informant	<i>dn</i>	<i>tn</i>	<i>n</i>	<i>o</i>	<i>å</i>	annet	Totalt	Eksempler
aal_ma_01	12	-	2	4	1	-	19	timene/ <i>timå</i> , ungene/ <i>unngadn</i> , dagene/ <i>dago</i>
aal_uio_0301	9	-		2	-	-	11	hestene/ <i>hessto</i> / <i>hesstadn</i>
aal_uio_0302	1	-	1	2	-	-	4	stølene/ <i>stølo</i> , hestene/ <i>hesstadn</i> / <i>hesstan</i>
aal_uio_0501	8	-		1	-	-	9	folene/ <i>fåLadn</i> , åringene/ <i>åringo</i>
aal_uio_0601	6	-	1	-	-	-	7	buttene/ <i>buttadn</i> , finnene/ <i>finnin</i>
flaa_ma_01	-	-	11	-	-	-	11	ungene/ <i>onngan</i>
flaa_ma_02	-	-	25	-	-	-	25	fingrene/ <i>finnngan</i> , nevene/ <i>nevan</i>
flaa_uio_0101	-	-	10	-	-	1	11	karene/ <i>karan</i> , framlabbene/ <i>frammlabbane</i>
flaa_uio_0201	-	-	5	-	-	-	5	guttene/ <i>gutan</i>
flaa_uio_0301	-	-	11	-	-	-	11	hestene/ <i>hesstan</i>
flaa_uio_0401	-	-	7	-	-	-	7	dammene/ <i>damman</i>
gol_uio_0101	-	6	-	-	6	-	12	bakkene/ <i>bakkatn</i> , hestene/ <i>hesstå</i> , føttene/ <i>føtå</i>
hemsedal_uio_0301	-	12	1		13	-	26	bingene/ <i>binngatn</i> / <i>binngå</i>
hemsedal_uio_0401	-	10		4	-	1	15	karene/ <i>karatn</i> , naboene/ <i>naboo</i> , stølene/ <i>stølu</i>
hol_uio_0201	2	-	-	2	1	-	5	ungene/ <i>unngo</i> / <i>onngadn</i>

								gardene/gøLå,
hol_uio_0301	4	-	-	2	-	-	6	guttene/guto, stokkene/støkkadn
nesB_uio_0101	14	-	8	-	-	-	22	kveldene/kvelladn, ungdommene/ungdomman
nesB_uio_0201	7	-	11	-	-	-	18	hestene/hesstadv/hesstan, bilene/biladv/bilan
nesB_uio_0402	-	-	5	-	-	-	5	turene/turan
nesB_uio_0401	8	1	4	-	-	-	13	ungene/onngadv/onngan, gardene/gaLatn
Totalt	71	29	102	17	21	2	242	

Som det kommer fram av tabellen, av totalt 242 ord fordeler formene seg slik: *-dn* (71), *-tn* (29), *-n* (102), *-o* (17), *-å* (21) og annet (2). *-dn* finnes hos samtlige informanter fra Ål og Hol, tre av fire informanter fra Nes, men ikke hos informanter fra Hemsedal, Gol og Flå. Ord som *hesstadv* og *onngadv* går igjen hos flere av informantene. *-tn* finnes hos alle de tre informantene fra Gol og Hemsedal, og noe overraskende er det ett tilfelle hos en informant fra Nes med ordet *gaLatn* (gardene). Det er ingen varianter med *-tn* hos informantene fra Ål, Flå, Hol eller de tre resterende informantene fra Nes. Dette er som forventet, med unntak av *-tn* hos informanten fra Nes. Man kan merke seg at informantene fra Gol og Hemsedal er veldig konsekvente i bruken av *-tn* heller enn *-dn*, selv om man kunne forvente at de brukte begge.

Når det gjelder former på *-n*, finner vi den ikke hos informantene fra Gol og Hol, men hos informanter fra de fire andre kommunene. Her er Flå klart overrepresentert, og med kun ett unntak er dette den eneste bøyningssuffixen de fem informantene fra Flå bruker. Neste i rekken med varianter med *-n* er Nes, der fire av fire informanter bruker det frekvent, og én bruker kun denne. Hos informantene fra Ål og Hemsedal er det enkelttilfeller med *n*, men varianten er svært lite brukt sett i sammenheng med Flå og Nes.

Dativendelsen *-o* brukes av fire av fem informanter fra Ål, begge informantene fra Hol og én av to informanter i Hemsedal, men ingen informanter fra Gol, Flå og Nes. Dette viser at dativformene fremdeles er i bruk, med ord som *dago* og *stølo*. Det er også en del tilfeller med *-å*, spesielt hos informanten fra Gol og én av informantene fra Hemsedal, med ord som *føtå* og *binngå*. Som med *-o*, finnes ikke dette hos informantene fra Nes og Flå.

Eksemplene viser variasjonen som finnes også innad hos samme taler, et godt eksempel er nesB_uio_0201 som sier både *hesstadv* og *hesstan*, og *biladv* og *bilan* («bilene»).

Fremgangsmåten i LIA-korpuset er den samme for hunkjønnsordene som for hankjønnsordene, med den forskjellen at jeg huket av for hunkjønn i stedet for hankjønn. Dette førte til totalt 129 treff, og disse er gjengitt i tabellen nedenfor (se vedlegg 7 for full tabell over bøyningssendelser).

Tabell 13. Resultater i LIA-korpuset for hunkjønnsord bestemt form flertall, med eksempler

Informant	<i>dn</i>	<i>tn</i>	<i>n</i>	<i>o</i>	<i>å</i>	annet	Totalt	Eksempler
aal_ma_01	6	-	3	2	1	1	13	leksene/ <i>lekksudn</i> , bygdene/ <i>byggnan</i> , hendene/ <i>henndo</i> , kyrne/ <i>kjynå</i>
aal_uio_0301	1	-	-	5	-	-	6	kyrne/ <i>kjyno</i> , bygdene/ <i>byggdo</i>
aal_uio_0302	-	-	1-	2	-	-	3	myrene/ <i>myro</i> , sidene/ <i>siun</i>
aal_uio_0501	5	-	-	1	-	-	6	kannene/ <i>kannudn</i> , teinene/ <i>tæinudn</i>
aal_uio_0601	3	-	-	-	-	1	4	geitene/ <i>jæitadn</i> , hendene/ <i>henndu</i>
flaa_ma_01	-	-	3	-	-	-	3	brillene/ <i>brillun</i> , husmennene/ <i>husmennan</i>
flaa_ma_02	-	-	13	-	-	1	14	hendene/ <i>hennan</i> , grimene/ <i>grimun</i>
flaa_uio_0101	-	-	3	-	-	2	5	klørne/ <i>kLøan</i> , setrene/ <i>setran</i>
flaa_uio_0201	-	-	1	-	-	-	1	stovene/ <i>stugun</i>
flaa_uio_0301	-	-	9	-	-	-	9	skjenene/ <i>sjenun</i> , vognene/ <i>vøggnin</i>
flaa_uio_0401	-	-	13	-	-	2	15	vognene/ <i>vøggnin</i> , grimene/ <i>grimmen</i>
gol_uio_0101	3	6	1	1	3	2	16	geitene/ <i>jæitatn</i> , kyrne/ <i>kjydnol/kjydnå</i>
hemsedal_uio_0301	2	1	1	1	-	1	6	vårmånadene/ <i>vårmånadn</i> , tispene/ <i>tissputn</i> , avisene/ <i>aviso</i>
hemsedal_uio_0401	-	1		5	-	-	6	kjerringane/ <i>kjeringatn</i> , julene/ <i>juLo</i>
hol_uio_0201	1	-	1	1	-	1	4	kjerringane/ <i>kjeringadn</i> , bygdene/ <i>byggdo</i>
hol_uio_0301	1	-	-	2	-	1	4	geitene/ <i>jæito/ jæitaddn</i>
nesB_uio_0101	7	-	-	-	-	-	7	greinene/ <i>greinidn</i> , myrene/ <i>myradn</i> , gutene/ <i>gutudn</i>
nesB_uio_0201	1	-	-	-	1	-	2	hudene/ <i>huiddn</i> , småjentene/ <i>småjenntå</i>
nesB_uio_0402	-	-	3	-	-	-	3	avisene/ <i>avisun</i> , åtene/ <i>åton</i>
nesB_uio_0401	2	-	-	-	-	-	2	åtene/ <i>åtudn</i> , geitene/ <i>jeitadn</i>
Total	32	8	52	20	5	11	129	

Som det kommer fram av tabellen, viser treffene for hunkjønnsord i grove trekk de samme tendensene som hankjønnsordene, og jeg kommenterer dem derfor i mindre grad. Men noen

punkter er verdt å trekke frem, først og fremst at det for hunkjønnsordene er treff med *-dn* hos informantene fra Gol og én av informantene fra Hemsedal, mot ingen treff for hankjønnsordene. Dette viser at man finner denne formen også i disse kommunene, om sjeldnere enn *-tn*.

-tn finnes også her kun hos informanter fra Gol og Hemsedal. Varianter med *-n* er fremdeles dominerende hos informantene fra Flå, som har ingen tilfeller av *-dn* eller *-tn*. Det er nesten bemerkelsesverdig hvor få tilfeller informantene fra Nes har av varianter med *-n* for hunkjønnsordene: kun tre tilfeller hos én informant, sammenlignet med til sammen 28 tilfeller fordelt på fire informanter for hankjønnsordene. Varianter med dativendelsen *-o* finner vi fremdeles ikke hos informantene fra Flå og Nes.

Funnene i LIA-korpuset for de to variablene hankjønns- og hunkjønnsord bestemt form flertall står godt i stil med Venås (1977). Informantene inkludert i denne undersøkelsen viser at endelser på *-dn* finnes i hele dalen, utenom Flå, men at den er mindre vanlig i Hemsedal og Gol. Til gjengjeld er Hemsedal og Gol svært konsekvente i bruken av *-tn*, som med kun ett unntak brukes kun av informanter fra disse to kommunene. *-n* finnes det tilfeller av i alle kommunene, men desidert mest i Flå. Dativformer med *-o* kan sies å være vanlig hos informantene fra fire av seks kommuner, men ikke i Flå og Nes.

4.3 Fonologiske variabler

Jeg har tre fonologiske variabler med i undersøkelsen: differensiering av konsonantforbindelsen *rn*, og manglende assimilering av konsonantforbindelsene *ld* og *nd*. De to sistnevnte er beskrevet hver for seg, men i samme avsnitt. Som med de leksikalske og morfologiske variablene begynner jeg med en innføring i litteraturen til Venås (1977) om variablene, deretter følger egne undersøkelser fra LIA-korpuset.

4.3.1 Differensiering av *rn*

Et av de vestnorske trekkene som har preget hallingmålet, og også Valdres, er differensiering av konsonantforbindelsen «*rn*» - dette finnes også i andre mål, som på Sør-Vestlandet, men på Østlandet kun i Hallingdal og Valdres (Venås, 1990, s. 56). Dette er noe som er lett å feste seg ved for de som snakker andre dialekter, og er derfor kjent som et av de mest typiske trekkene ved målet. Eksempler på ord med differensiering er *bjøddn*, *høddn*, *ikødn* (ekorn), *jeddne* (gjerne) og *gådn* (Venås, 1977, s. 49).

I LIA-korpuset gikk jeg i første omgang frem ved å velge de 20 informantene og søke på konsonantforbindelsen *rn*. Det førte til mange resultater som ikke var relevante, men var en god hjelp til å velge ut ord som var noenlunde frekvente og egnet seg for undersøkelse. Utfra disse resultatene valgte jeg ut ord, og det ble som følgende: *bjørn*, *jerne*, *horn* og *korn*. Videre valgte jeg igjen alle informantene og søkte på hvert enkelt utvalgte ord, med alternativet «lemma» huket av.

Tabell 14. Resultater i LIA-korpuset for ordet «bjørn»

Informant	<i>rn</i> ³	<i>dn</i>	<i>nn</i>	Totalt
flaa_uio_0101	-	26	-	26
nesB_uio_0402	-	11	-	11
nesB_uio_0401	-	2	21	23
Totalt	-	39	21	60

Tabell 15. Resultater i LIA-korpuset for ordet «jerne»

Informant	<i>rn</i>	<i>dn</i>	<i>nn</i>	Totalt
aal_ma_01	-	2	-	2
aal_uio_0301	-	1	-	1
aal_uio_0601	-	6	-	6
gol_uio_0101	-	3	-	3
Totalt	-	12	-	12

Tabell 16. Resultater i LIA-korpuset for ordet «horn»

Informant	<i>rn</i>	<i>dn</i>	<i>nn</i>	Totalt
gol_uio_0101	-	1	-	1
Totalt	-	1	-	1

³ Transkripsjonen *rn* i LIA (og CANS) står for retrofleks uttale [ɾ].

Tabell 17. Resultater i LIA-korpuset for ordet «korn»

Informant	<i>rn</i>	<i>dn</i>	<i>nn</i>	Totalt
hol_uio_0201	-	1	-	1
nesB_uio_0101	-	1	-	1
Totalt	-	2	-	2

Av de totalt 75 ulike variantene informantene bruker for de fire ordene, er det konsekvent differensiering av *rn* til *-dn* i tre av fire ord: *jeddne*, *høddn* og *køddn*. Ordet bjørn og informant nesB_uio_0401 skiller seg ut med 21 av totalt 23 varianter med assimilering og varianten *bjønn*, mot 39 varianter med *bjøddn*. Dette er en informant man kan stusse litt over: i bundne flertallsformer har informanten overvekt av bøyningsformer med *-dn*, samt at det er denne informanten som også overrasket med ett tilfelle av *-tn* (som ikke var forventet av informantene fra Nes).

4.3.2 Manglende assimilering av konsonantforbindelsene «*ld*» og «*nd*»

I hallingmålet finner man konsonantforbindelsen *ld* og *nd*, der det i mange andre dialekter er vanligere med assimilering til *ll* og *nn* i tilsvarende posisjoner (Venås, 1977, s. 48). Eksempler på slike ord er *sild* og *hund*.

Som fremgangsmåte gikk jeg i hovedsak frem på samme måte som med konsonantforbindelsen *rn*. Etter å ha valgt informantene i korpuset og gjort et generelt søk på konsonantforbindelsene, valgte jeg ut ord som gikk igjen hos flere av informantene. Deretter søkte jeg på disse ordene med «lemma» huket av.

Resultatene fra LIA-korpuset for ordet *kveld* er gjengitt i tabellen nedenfor.

Tabell 18. Resultater i LIA-korpuset for ordet «kveld»

Informant	Assimilert	Uassimilert	Totalt
aal_ma_01	2	4	6
aal_uio_0301	-	3	3

flaa_ma_01	-	1	1
flaa_uio_0101	-	1	1
flaa_uio_0201	-	1	1
flaa_uio_0301	1	1	2
gol_uio_0101	-	1	1
hemsedal_uio_0401	-	2	2
nesB_uio_0101	1	3	4
nesB_uio_0401	-	2	2
nesB_uio_0402	-	1	1
Totalt	4	20	24

Av totalt 24 tilfeller av ordet kveld, er det fire tilfeller av assimilering fordelt på tre informanter fra Ål, Flå og Nes. De resterende 20 tilfellene har *ld*, og er fordelt på elleve informanter der alle hallingdalskommunene er representert.

Resultatene fra LIA-korpuset for ordene *hund*, *stund* og *land* er gjengitt i tabellene nedenfor.

Tabell 19. Resultater i LIA-korpuset for ordet «hund»

Informant	Assimilert	Uassimilert	Totalt
flaa_uio_0101	-	1	1
nesB_uio_0401	-	4	4
nesB_uio_0402	-	1	1
Totalt	-	6	6

Tabell 20. Resultater i LIA-korpuset for ordet «stund»

Informant	Assimilert	Uassimilert	
aal_ma_01	2		2
flaa_ma_01		1	1
flaa_uio_0101	1		1
flaa_uio_0201	1		1
flaa_uio_0301	1		1
flaa_uio_0401	1		1
hemsedal_uio_0301	4	1	5

hemsedal_uio_0401	1		1
hol_uio_0301		1	1
nesB_uio_0101	1	1	2
nesB_uio_0401	2		2
Totalt	14	4	18

Tabell 21. Resultater i LIA-korpuset for ordet «land»

Informant	Assimilert	Uassimilert	Totalt
flaa_ma_02	1	-	1
flaa_uio_0301	1	-	1
flaa_uio_0401	2	-	2
hemsedal_uio_0301	1	7	8
hol_uio_0301	2	-	2
nesB_uio_0402	-	1	1
Totalt	7	8	15

Som det kommer fram av tabellene, er det i ordet *hund* den manglende assimileringen av konsonantforbindelsen *nd* kommer tydeligst frem – av totalt seks tilfeller fordelt på tre informanter fra Nes og Flå har ingen assimilering. For ordet *stund* er det annerledes – av totalt 18 tilfeller er det fire tilfeller av manglende assimilering fordelt på fire informanter fra Flå, Nes, Hol og Hemsedal, mens de resterende ni tilfellene er assimilerte og fordelt på sju informanter fra Ål, Flå, Hemsedal og Nes. Av totalt 15 tilfeller av ordet *land* er det åtte tilfeller av manglende assimilering hos to informanter fra Hemsedal og Nes, mens de resterende seks tilfellene er assimilerte og fordelt på fire informanter fra Flå og Hol.

Oppsummert er det lite assimilering av konsonantforbindelsen *ld* hos informantene i LIA-korpuset, mens det for konsonantforbindelsen *nd* er langt mer variasjon.

5. Resultater CANS-korpuset

I dette kapittelet presenterer jeg resultatene fra CANS-korpuset, det vil si alle varianter brukt av de norskamerikanske informantene for hver variabel beskrevet i kapittel 4. I kapittel 5.1 legger jeg frem resultater for pronomer førsteperson entall subjekts- og objektsform, og førsteperson flertall subjekts- og objektsform. I kapittel 5.2 kommer resultatene for flertallsbøying av verb og hankjønns- og hunkjønnsord i bestemt form flertall. I kapittel 5.3 kommer resultatene for *dn* for *rn*, og assimilering av konsonantforbindelsene *ld* og *nd*.

Fremgangsmåten ved søk i CANS-korpuset er den samme for hver variabel som tidligere beskrevet for LIA-korpuset, med det unntaket at CANS-korpuset er et bokmålskorpus og søkene derfor er gjort på bokmål. Av den grunn forklares ikke fremgangsmåte nærmere i dette kapittelet. For hver variabel kommenterer jeg funnene, men begrenser kommentarene til å være hovedsakelig deskriptive. Sammenligningen mellom variantene brukt av de norskamerikanske informantene og baseline tas først opp i kapittel 6.

I tillegg til resultatene som presenteres her, viser vedlegg nr. 3, 4 og 5 variantene brukt av norskamerikanerne for hvert verb i avsnitt 5.2.1, og vedlegg nr. 8 og 9 en mer detaljert oversikt over bøyningssendelsene for hankjønns- og hunkjønnsordene i avsnitt 5.2.2.

5.1 Leksikalske variabler

I dette avsnittet presenteres i 5.1.1 resultatene for førsteperson entall subjekts- og objektsform, førsteperson flertall subjekts- og objektsform, og i 5.1.2 resultatene for negasjon.

5.1.1 Pronomen

Førsteperson entall subjektsform

Alle varianter med ti eller flere tilfeller har egen kolonne i tabellen nedenfor, mens varianter som er mindre frekvente enn dette er oppført i kolonnen «annet». Jeg har også valgt å slå sammen «*jei/jæi*» og «*ei/æi*» for å gjøre resultatene mer oversiktlige.

Tabell 22. Resultater i CANS-korpuset for førsteperson entall subjektsform

Informant	<i>e</i>	<i>ei/æi</i>	<i>eg</i>	<i>i</i>	<i>æ</i>	<i>je</i>	<i>jei/jæi</i>	<i>ji</i>	<i>jæ</i>	Annet	Totalt
-----------	----------	--------------	-----------	----------	----------	-----------	----------------	-----------	-----------	-------	--------

coon_valley_WI_44gk	15	-	-	8	-	12	3	-	-	-	38
coon_rapids_MN_01gm	22	2	1	20	1	3	1	-	5	-	55
coon_rapids_MN_02gk	11	3	-	27	-	4	-	-	-	-	45
fargo_ND_01gm	283	6	3	39	-	10	-	-	2	1	344
fargo_ND_03gm	82	29	6	114	-	18	-	-	-	3	252
fargo_ND_06gm	5	-	-	13	-	12	8	-	5	1	43
fargo_ND_07gm	11	1	-	2	-	5	7	-	1	1	28
gary_MN_02gk	86	1	1	7	1	23	-	-	-	-	119
harmony_MN_04gm	104	2	-	1	4	15	-	-	5	-	131
hatton_ND_01gm	53	-	-	7	-	9	1	-	1	2	73
hatton_ND_02g	96	4	1	29	-	13	2	-	2	1	148
hatton_ND_04gk	126	2	1	16	2	4	1	-	-	1	153
saskatoon_SK_07gk	13	-	1	3	-	135	2	2	-	-	156
saskatoon_SK_11gk	6	1	1	3	-	-	68	-	-	2	81
spring_grove_MN_09gm	3	-	-	13	-	19	35	9	3	-	82
sunburg_MN_05gk	188	8	-	95	-	34	1	1	-	1	327
sunburg_MN_09gm	53	-	-	-	1	3	1	-	1	-	59
sunburg_MN_13gk	44	-	2	19	1	47	2	-	6	1	122
sunburg_MN_14gm	70	6	-	17	-	8	2	-	-	-	103
ulen_MN_01gm	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Totalt	1272	65	17	433	10	374	134	12	31	14	2360

Det er totalt 2360 fordelt treff fordelt på de 20 informantene. Den første observasjonen er at ingen av informantene, med unntak av én informant som kun har ett tilfelle av variabelen, bruker én variant konsekvent. *E*, *i* og *je* er de mest brukte variantene, etterfulgt av *jei/jæi*. *E* er den mest brukte varianten med 1272 av totalt 2360 tilfeller fordelt på de 20 informantene. Dette utgjør rett i overkant av halvparten av alle tilfellene, og 13 av informantene bruker denne varianten mer enn noen annen variant. *I* er den nest mest brukte varianten, med 433 tilfeller fordelt på 18 informanter. Tre av talerne utmerker seg ved å ha flere tilfeller av *i* enn av noen annen variant: coon_rapids_MN_02gk, og to av talerne fra Fargo: fargo_ND_03gm og fargo_ND_06gm. Varianten *je* har 374 tilfeller fordelt på 18 informanter, og saskatoon_SK_07gk bruker denne varianten mer frekvent enn noen annen variant. Geografisk finner vi *i* og *je* alle steder utenom Ulen. Videre har 14 av informantene tilfeller av varianten *jei/jæi*, og to av informantene bruker denne varianten mer enn noen annen variant.

Førsteperson entall objektsform

For variabelen førsteperson entall objektsform har alle varianter brukt av informantene egen kolonne i tabellen nedenfor.

Tabell 23. Resultater i CANS-korpuset for førsteperson entall objektsform

Informant	<i>me</i>	<i>mei</i>	<i>mæi</i>	<i>mi</i>	<i>my</i>	<i>meg</i>	<i>e</i>	Totalt
coon_valley_WI_44gk	-	2	-	-	-	-	-	2
coon_rapids_MN_01gm	-	-	-	-	-	-	-	0
coon_rapids_MN_02gk	1	1	-	-	-	-	-	2
fargo_ND_01gm	10	5	-	-	-	-	-	15
fargo_ND_03gm	7	9	-	3	-	-	-	19
fargo_ND_06gm	-	1	2	-	-	-	-	3
fargo_ND_07gm	-	-	-	-	-	-	-	0
gary_MN_02gk	7	-	-	-	1	-	-	8
harmony_MN_04gm	-	2	1	-	-	1	-	4
hatton_ND_01gm	8	-	-	-	-	-	-	8
hatton_ND_02g	-	-	-	1	-	-	-	1
hatton_ND_04gk	2	-	-	-	-	-	-	2
saskatoon_SK_07gk	6	-	-	1	-	-	-	7
saskatoon_SK_11gk	-	4	1	-	-	-	-	5
spring_grove_MN_09gm	4	7	1	-	-	-	-	12
sunburg_MN_05gk	7	4	-	1	-	-	-	12
sunburg_MN_09gm	4	-	-	-	-	-	1	5
sunburg_MN_13gk	-	-	3	-	-	-	-	3
sunburg_MN_14gm	5	5	-	-	-	-	-	10
ulen_MN_01gm	-	-	-	-	-	-	-	0
Totalt:	61	40	8	6	1	1	1	118

Den mest frekvente varianten, som brukes 61 av totalt 118 ganger fordelt på elleve informanter, er *me*, og vi finner den i Coon Rapids, Fargo, Gary, Hatton, Spring Grove og Sunburg. To av informantene bruker kun denne varianten. *Mei/mæi* utgjør 48 av tilfellene, fordelt på elleve informanter, og vi finner den i Coon Valley, Coon Rapids, Fargo, Harmony,

Saskatoon, Spring Grove og Sunburg. Fire informanter bruker kun denne varianten. Utover variantene nevnt til nå, er *mi* med seks tilfeller lite frekvent, men til stede hos fire informanter fra Fargo, Hatton, Saskatoon og Sunburg. Enkeltilfellet *my* finner vi hos informanten fra Gary, og *meg* og *e* i Harmony og Sunburg.

Førsteperson flertall subjeksform

Alle varianter som er brukt to eller flere ganger har egen kolonne, mens enkeltilfeller er oppført i kolonnen «annet».

Tabell 24. Resultater i CANS-korpuset for førsteperson flertall subjeksform

Informant	<i>vi</i>	<i>me</i>	<i>mi</i>	<i>i</i>	<i>ve</i>	Annet	Totalt
coon_valley_WI_44	28	-	-	1	-	1	30
coon_rapids_MN_01gm	47	6	23	-	-	1	77
coon_rapids_MN_02gk	22	13	13	-	-	-	48
fargo_ND_01gm	185	4	3	-	1	1	194
fargo_ND_03gm	32	-	-	1	1	-	34
fargo_ND_06gm	41	-	1	-	-	-	42
fargo_ND_07gm	24	-	-	-	-	1	25
gary_MN_02gk	90	-	-	-	-	2	92
harmony_MN_04gm	8	-	-	-	1	-	9
hatton_ND_01gm	14	-	1	-	-	-	15
hatton_ND_02gm	80	1	-	2	-	1	84
hatton_ND_04gk	22	30	2	1	-	2	57
saskatoon_SK_07gk	86	-	-	-	-	-	86
saskatoon_SK_11gk	43	-	-	-	-	-	43
spring_grove_MN_09gm	8	-	-	-	-	-	8
sunburg_MN_05gk	96	-	-	-	-	-	96
sunburg_MN_09gm	30	-	-	-	-	-	30
sunburg_MN_13gk	29	1	-	1	-	-	31
sunburg_MN_14gm	37	-	-	-	-	-	37
ulen_MN_01gm	4	-	-	-	-	-	4
Totalt antall treff:	926	55	43	6	3	9	1042

Det er totalt 1042 tilfeller av variabelen fordelt på 20 informanter. Vi er den klart mest frekvente varianten, med 926 av totalt 1042 tilfeller. Vi finner denne hos samtlige informanter, og for syv av informantene er det den eneste brukte varianten. Det er 55 tilfeller av varianten *me* fordelt på seks informanter, og vi finner den i Coon Rapids, Fargo, Hatton og Sunburg. Hatton_ND_04gm er den eneste som bruker varianten mer frekvent enn noen annen variant. Neste variant i rekken er *mi*, med 43 tilfeller fordelt på seks informanter, mens de resterende variantene er langt mindre frekvente og mer sporadiske, informantene som bruker disse har alle mer frekvent bruk av én eller flere av variantene nevnt til nå.

Førsteperson flertall objektsform

Alle varianter av denne variabelen har egen kolonne i tabellen.

Tabell 25. Resultater i CANS-korpuset for førsteperson flertall objektsform

Informant	<i>åss</i>	<i>uss</i>	<i>ass</i>	<i>oss</i>	<i>os</i>	<i>øss</i>	Totalt
coon_valley_WI_44	2	-	-	-	-	-	2
coon_rapids_MN_01gm	-	1	-	1	1	-	3
coon_rapids_MN_02gk	-	1	-	-	-	-	1
fargo_ND_01gm	9	1	-	-	-	-	10
fargo_ND_03gm	-	1	-	-	-	-	1
fargo_ND_06gm	1	-	-	-	-	-	1
fargo_ND_07gm	1	-	-	-	-	-	1
gary_MN_02gk	13	-	-	-	-	1	14
harmony_MN_04gm	1	-	-	-	-	-	1
hatton_ND_01gm	1	-	-	-	-	-	1
hatton_ND_02g	1	6	-	-	-	-	7
hatton_ND_04gk	-	-	-	-	-	-	0
saskatoon_SK_07gk	5	-	1	-	-	-	6
saskatoon_SK_11gk	1	-	-	-	-	-	1
spring_grove_MN_09gm	-	-	-	-	-	-	0
sunburg_MN_05gk	-	7	1	-	-	-	8
sunburg_MN_09gm	-	1	-	-	-	-	1
sunburg_MN_13gk	3	-	-	-	-	-	3
sunburg_MN_14gm	-	2	-	-	-	-	2
ulen_MN_01gm	-	1	-	-	-	-	1

Totalt antall treff:	38	20	2	1	1	1	64
----------------------	----	----	---	---	---	---	----

Det er totalt 64 tilfeller av variabelen fordelt på 18 informanter, og av disse er *åss* den mest brukte varianten med 38 tilfeller fordelt på elleve informanter. Sju av disse bruker kun denne varianten. Vi finner den i Coon Valley, Fargo, Gary, Harmony, Hatton, Sunburg og Saskatoon. Varianten *uss* har 20 tilfeller fordelt på ni informanter, der seks av disse bruker kun denne varianten. Geografisk finner vi den i Coon Rapids, Fargo, Hatton, Sunburg og Ulen. I tillegg til variantene nevnt til nå, er det ytterligere fem tilfeller av variabelen fordelt på fire informanter og like mange varianter.

5.1.2 Negasjon

På samme måte som i LIA-korpuset, er søket for denne variabelen gjort med randomisering, og resultatene er et tilfeldig utvalg. For å gjenta søket og få nøyaktig de samme resultatene: søk på *ikke*, antall 200 og seed 42. En forenklet utgave av resultatene er gjengitt i tabellen nedenfor (for full tabell med alle varianter, se vedlegg 2).

Tabell 26. Resultater i CANS-korpuset for negasjon

Informant	<i>ikkje</i>	<i>issje</i>	<i>ikkji</i>	<i>issji</i>	<i>ikke</i>	<i>itte</i>	<i>ittje</i>	<i>tji</i>	Annet	Totalt
coon_rapids_MN_01gm	2	3	2	4						11
coon_rapids_MN_02gk				3					2	5
coon_valley_WI_44gk					2	7				9
fargo_ND_01gm					25					25
fargo_ND_03gm	4	6		1	1		1			13
fargo_ND_06gm	1				4				1	6
fargo_ND_07gm									1	1
gary_MN_02gk	1						5			6
harmony_MN_04gm	4									4
hatton_ND_01gm	2	4		2						8
hatton_ND_02gm	4	1	2	2	2		2	1		14
hatton_ND_04gk	4	2	4	7				2		19
saskatoon_SK_07gk		2		10						12
saskatoon_SK_11gk	1				10					11
spring_grove_MN_09gm					5					5
sunburg_MN_05gk	6	3	9	16						34
sunburg_MN_09gm							1			1
sunburg_MN_13gk	6	2			1					9
sunburg_MN_14gm		3	1	3						7
Totalt	35	26	18	48	50	7	9	3	4	200

Siden det ikke kommer frem av tabellen, begynner jeg med en avklaring om hvilke varianter som er inkludert i kolonnene:

Kolonnen *ikkje* inkluderer treff på variantene *ikkje*, *kkje*, *kje* og *ikkj*.

Kolonnen *issje* inkluderer treff på variantene *issje* og *sje*.

Kolonnen *ikkji* inkluderer treff på variantene *ikkji*, *kkji* og *kji*.

Kolonnen *issji* inkluderer treff på variantene *issji*, *sji* og *ssji*.

Kolonnen *ikke* inkluderer treff på variantene *ikke*, *ike*, *ikk*, *ke* og *kke*.

Kolonnen *itte* inkluderer kun treff på varianten *itte*.

Kolonnen *ittje* inkluderer treff på variantene *ittje* og *tje*.

Kolonnen *tji* inkluderer kun treff på varianten *tji*.

Kolonnen annet inkluderer enkelttilfeller av variantene *ie*, *inngen*, *innsji* og *inntjo*.

Det er viktig å fremheve at tabellene fullt ut er basert på transkripsjonene i korpuset. Et forbehold i denne sammenhengen, som med førsteperson entall subjeksform i LIA-korpuset (se avsnitt 4.1.1), er at hvordan man oppfatter lyder er subjektivt. Jeg har hørt på et utvalg av taleopptakene der sj-lyd er transkribert, og kan ikke med sikkerhet konkludere med om jeg mener lydene ligger nærmest sj-lyd eller kj-lyd – dette blir en individuell avveining, der man kan komme til ulike konklusjoner. Dette til side, forholder jeg meg i de videre beskrivelsene til de transkriberte formene, men med forbehold om at utviklingen ikke med sikkerhet kan sies å ha beveget seg mot like mye sammenfall mellom lydene som kommer frem av disse resultatene – det må videre forskning vise.

Jeg mener det er naturlig å se flere av disse variantene i sammenheng, også på tvers av kolonneinndelingen. Hallingvarianten *ikkji* er til stede med 18 av 200 tilfeller, og det samme er varianten *ikkje*. I tillegg til disse er det et høyt antall varianter av *issji* og *issje*, noe som er nytt sett i forhold til baseline. Disse sj-lydene kan sees som uttalevarianter av kj-lyden. Lydsammenfallet mellom kj-lyd og sj-lyd er et kjent fenomen i dagens norsk i Norge, særlig blant yngre talere, som kommer frem hos f.eks. Papazian (1994). Det er en mulighet for at det samme skjer i Amerika – selv om videre forskning må til for å si dette med sikkerhet. Dette tatt i betraktning, utgjør gruppene *ikkji* og *issji* den største gruppen av varianter med til

sammen 66 tilfeller, og deretter følger *ikkje* og *issje* med til sammen 58 tilfeller. Geografisk finner vi *ikkji* og *issji* hos informanter fra Coon Rapids, Fargo, Hatton, Saskatoon og Sunburg. *Ikkje* og *issje* finner vi hos informanter fra de samme stedene, i tillegg til Gary og Harmony.

Varianten *ikke* finner vi hos informanter fra Coon Valley, Fargo, Hatton, Saskatoon, Spring Grove og Sunburg, og den utgjør en forholdsvis høy andel av variantene med 50 tilfeller fordelt på åtte informanter. Varianten *itte* finner vi kun hos informanten fra Coon Valley, med sju tilfeller (av totalt sju treff for denne informanten). Variantene *ittje* og *tji* finner vi hos informanter fra Fargo, Gary, Hatton og Sunburg.

5.2 Morfologiske variabler

I dette avsnittet presenteres resultatene for undersøkelsene av flertallsbøying av verb, og hankjønns- og hunkjønnsord bestemt form flertall.

5.2.1 Flertallsbøying av verb

Resultatene fra CANS-korpuset for flertallsbøying av verbet «være» er gjengitt i tabellen nedenfor (se vedlegg 3 for full tabell over varianter).

Tabell 27. Resultater i CANS-korpuset for verbet «være»

Informant	Preteritum		Presens		Totalt
	Ingen flertallsbøying	Flertallsbøying	Ingen flertallsbøying	Flertallsbøying	
coon_valley_WI_44	6	-	-	-	6
coon_rapids_MN_01gm	5	-	7	-	12
coon_rapids_MN_02gk	3	-	3	-	6
fargo_ND_01gm	27	-	11	-	38
fargo_ND_03gm	26	-	7	-	33
fargo_ND_06gm	8	-	1	-	9
fargo_ND_07gm	2	-	-	-	2
gary_MN_02gk	18	-	3	-	21
harmony_MN_04gm	6	-	2	-	8
hatton_ND_01gm	-	-	-	-	

hatton_ND_02g	21	-	5	-	26
hatton_ND_04gk	11	-	6	-	17
saskatoon_SK_07gk	18	-	-	-	18
saskatoon_SK_11gk	16	-	5	-	21
spring_grove_MN_09gm	1	-	-	-	1
sunburg_MN_05gk	18	-	4	-	22
sunburg_MN_09gm	6	-	-	-	6
sunburg_MN_13gk	4	-	5	-	9
sunburg_MN_14gm	12	-	2	-	14
ulen_MN_01gm	1	-	-	-	1
Totalt	210	-	61	-	271

Av totalt 271 preteritums- og presensformer av verbet «være» hos de amerikanske informantene, er det ingen flertallsbøying. Kort oppsummert er *va* den mest frekvente varianten i preteritum, etterfulgt av *var* – i presens er *e* med knapp margin den mest frekvente varianten, etterfulgt av *æ*.

Resultatene fra CANS-korpuset for flertallsbøying av verbet «skulle» er gjengitt i tabellen nedenfor (se vedlegg 4 for full tabell over varianter).

Tabell 28. Resultater i CANS-korpuset for verbet «skulle»

Informant	Presens		Totalt
	Ingen flertallsbøying	Flertallsbøying	
coon_valley_WI_44	1	-	1
coon_rapids_MN_01gm	1	-	1
coon_rapids_MN_02gk	3	-	3
fargo_ND_01gm	5	-	5
fargo_ND_06gm	4	-	4
gary_MN_02gk	1	-	1
hatton_ND_02g	3	-	3
hatton_ND_04gk	2	-	2
saskatoon_SK_07gk	1	-	1

saskatoon_SK_11gk	1	-	1
spring_grove_MN_09gm	1	-	1
sunburg_MN_05gk	3	-	3
sunburg_MN_13gk	1*	-	1
Totalt	27	-	27

Av totalt 27 presensformer (som er den eneste formen relevant i denne undersøkelsen) av verbet «skulle» hos de amerikanske informantene, er det ingen klar flertallsbøying. Den mest brukte varianten er *ska*.

Varianten brukt av sunburg_MN_13gk er merket med stjerne, fordi den er et interessant tilfelle. Varianten er *sku*, og setningen går som følgende (skrift uthevet av meg):

Transkribert: «jah k- #kå **vi sku** jøra på i såmmar?»

Bokmålsoversettelse: «ja k- #hva **vi skal** gjøre på i sommer?»

Dette er det eneste eksempelet med verbet «skulle» som muligens, men sannsynligvis ikke, kan regnes som en flertallsform. Vi finner også ett tilfelle av denne formen hos hjemlandstalerne (se avsnitt 4.2.1) Jeg drøfter dette tilfellet videre i kapittel 6.

Resultatene fra CANS-korpuset for flertallsbøying av verbet «komme» er gjengitt i tabellen nedenfor (se vedlegg 5 for full tabell over varianter).

Tabell 29. Resultater i CANS-korpuset for verbet «komme»

Informant	Preteritum		Presens		Totalt
	Ingen flertallsbøying	Flertallsbøying	Ingen flertallsbøying	Flertallsbøying	
coon_valley_WI_44	3	-	-	-	3
coon_rapids_MN_01gm	-	-	1	-	1
coon_rapids_MN_02gk	3	-	-	-	3
fargo_ND_01gm	22	-	1	-	23
fargo_ND_03gm	12	-	-	-	12
fargo_ND_06gm	-	-	-	-	
fargo_ND_07gm	-	-	-	-	

gary_MN_02gk	8	-	1	-	9
harmony_MN_04gm	13	-	1	-	14
hatton_ND_01gm	1	-	-	-	1
hatton_ND_02g	3	-	2	-	5
hatton_ND_04gk	6	-	2	-	8
saskatoon_SK_07gk	3	1*	-	-	4
saskatoon_SK_11gk	1	-	1	-	2
spring_grove_MN_09gm	-	-	-	-	
sunburg_MN_05gk	1	-	2	-	3
sunburg_MN_09gm	5	-	-	-	5
sunburg_MN_13gk	-	-	1	-	1
sunburg_MN_14gm	1	-	-	-	1
ulen_MN_01gm	-	-	-	-	
Totalt	82	1	12	-	95

Av totalt 271 preteritums- og presensformer av verbet «komme» hos de amerikanorske informantene, er det ingen klar flertallsbøying. Variantene *kåmm/komm* er de mest frekvente i preteritum, og *tjæm(m)* i presens. Varianten brukt av saskatoon_SK_07gk er merket med stjerne fordi den er et interessant tilfelle. Varianten er *kåmme*, og setningen går som følgende:

Transkribert: «ee# dhei kamm # dei kåmme # ee i i ee samme dagen # se- # same å-»

Bokmålsversettelse: «e # they come # de kom # e i i e samme dagen # se- # samme å-»

Dette er det eneste eksempelet med verbet «komme» som muligens, men sannsynligvis ikke, kan regnes som en flertallsform. Dette er samme form som en av hjemlandstalerne bruker (se avsnitt 4.2.1), og at det er en mulig variant av *kommer* gjelder også for dette tilfellet. I presens har saskatoon_SK_11gk et tilfelle av *kammer*, mens det for sunburg_MN_13gk er *kåmmer*. Jeg kommer tilbake til dette tilfellet i kapittel 6.

Resultatene fra CANS-korpuset for flertallsbøying av verbet «sitte» er gjengitt i tabellen nedenfor.

Tabell 30. Resultater i CANS-korpuset for verbet «sitte»

Informant	Presens		Totalt
	Ikke flertallsbøying	Flertallsbøying	
hatton_ND_04gk	1	-	1
Totalt	1	-	1

Av totalt ett treff på presensformen av verbet «sitte» hos én av de amerikanske informantene, er det ingen flertallsbøying. Det var ingen treff på preteritumsformen av verbet. Varianten brukt i presens er *sit*.

Oppsummert finnes det ikke klar flertallsbøying av verb hos norskamerikanerne, med to unntak som er i gråsonen og drøftes i kapittel 6. Som en avsluttende kommentar til dette avsnittet, tar jeg med at jeg har gjort ekstra søk på verb hos informanten Coon_Valley_WI_44gk – den eldste informanten og representanten for et mellomstadium mellom baseline og resten av arvespråkstalerne. Fremgangsmåten var et utvidet søk med huket av for pronomen flertall + verb, og motsatt. Dette ga til sammen 69 treff. Jeg gikk gjennom alle verbene på leting etter flertallsbøying, uten å finne tegn til dette.

5.2.2 Hankjønns- og hunkjønnsord bestemt form flertall

Søket førte til 183 treff i korpuset, hvor ikke alle var relevante for undersøkelsen. Noen av resultatene var engelske ord, og noen var feilmerkede bøyingsformer av hankjønnsord eller andre ordklasser. Totalt ble det 150 relevante treff, som er gjengitt i tabellen nedenfor. Dersom ikke annet er spesifisert, er varianter med kun ett treff, eller varianter brukt av kun én informant, oppført under kolonnene «annet» og beskrevet i kommentarene som følger etter tabellene.

Tabell 31. Resultater i CANS-korpuset for hankjønnsord bestemt form flertall

Informant	<i>dn</i>	<i>n</i>	<i>ane/ene</i>	vokal	annet	Totalt	Eksempler
coon_valley_WI_44	-	1	-	2	-	3	veikene/veika, naboene/nabon
coon_rapids_MN_01gm	1	1	-	1	-	3	tyskerne/tysskeradn/tysskeRn
fargo_ND_01gm	-	27	3	4	1	35	brødrene/brøran/bro/brora/
fargo_ND_03gm	-	9	2	-	-	11	brødrene/brøran, ungene/onngene,

fargo_ND_06gm	-	2	-	-	1	3	bikkjene/bissjne
fargo_ND_07gm	-	2	-	-	-	2	foreldrene/foReIdren/fåReIldrun
gary_MN_02gk	-	2	9	2	-	13	guttene/gutan/gutane/gutene
harmony_MN_04gm	-	2	-	2	-	4	foreldra/fårelldra, delene/delan
hatton_ND_01gm	-		-	2	1	3	foreldra/førelldra/førelldere
hatton_ND_02gm	-	11	-	2	-	13	naboene/naboan, sønnene/sønneren
hatton_ND_04gk	-	11	-	1	1	13	kjerringene/tjæringan
saskatoon_SK_07gk	-	-	2	-	-	2	kirkene/sjørrkene
saskatoon_SK_11gk	-	-	1	5	1	7	kirkene/sjørrkene
spring_grove_MN_09gm	-	-	1	-	1	2	studentene/studenntene, pikene/pikenæ
sunburg_MN_05gk	-	13	-	2	-	15	ungene/onngan/onnga
sunburg_MN_09gm	-	7	-	1	-	8	kirkene/kjørrkun
sunburg_MN_13gk	-	1	3	4	1	9	ungene/onngan /onngane
sunburg_MN_14gm	-	3	-	1	-	4	slektningene/slækktingan/slækkninga
Totalt	1	97	21	24	7	150	

Ett spesielt interessant tilfelle er coon_rapids_MN_01gm med varianten *tysskeradn* for ordet «tyskerne». Dette er det eneste tilfellet med *-dn* i bøyningensendelsen. Samme informant har også varianten *tysskeRn* for det samme ordet. En overvekt av ordene slutter på *-n*, 94 av totalt 150. Av disse igjen er *-an* den vanligste varianten med 74 tilfeller (se vedlegg 8). Vi finner bøyningensendelser med *-n* hos 15 av de totalt 18 informantene i tabellen. Geografisk finner vi den i Coon Valley, Coon Rapids, Fargo, Gary, Harmony, Hatton, Sunburg og Ulen. Endelser med *-ane/-ene* utgjør 21 tilfeller av variabelen, fordelt på sju informanter. Geografisk finner vi dem i Fargo (hos to informanter), Gary, Saskatoon (hos begge informantene), Spring Grove og Sunburg. Vokalene utgjør 25 tilfeller, fordelt på 13 informanter. Av de 18 informantene er det kun informanten fra Spring Grove som ikke har noen tilfeller av dette. Det er mye variasjon både mellom og innad hos talerne – informanten gary_MN_02gk sier f.eks. både *gutene*, *gutan* og *gutane*.

Hunkjønnsord

For hunkjønnsordene førte søket til 82 resultater, der det på samme måte som med hankjønnsordene var treff som enten er feilmerkede bøyingsformer eller andre ordklasser

(mange tilfeller av tall skrevet i bokstaver). Det endelige antallet ble 24 ord (for full tabell, se vedlegg 9).

Tabell 32. Resultater i CANS-korpuset for hunkjønnssord bestemt form flertall

Informant	<i>n</i>	<i>ene</i>	vokal	Totalt	Eksempler
fargo_ND_01gm	-	1	2	3	kirkebøkene/tjærrkebøkan
fargo_ND_06gm	-	1	-	2	varene/varene
hatton_ND_01gm	1	-	-	1	boksene/bakksan
hatton_ND_02gm	1	-	-	1	kattene/kattan
hatton_ND_04gk	6	-	-	6	jentene/jenntun, kirkene/tjærrkun
saskatoon_SK_07gk	3	-	-	3	søstrene/søstern
spring_grove_MN_09gm	-	1	-	1	trappene/trapene
sunburg_MN_05gk	3	-	-	3	hendene/hennan, bøkene/bøkan
sunburg_MN_09gm	1	-	-	1	jentene/jenntun
sunburg_MN_13gk	1	2	-	3	jentene/jænnene
sunburg_MN_14gm	1	-	-	1	kuene/kuin
Totalt	17	5	2	24	

Hunkjønnssordene viser i stor grad det samme som hankjønnssordene – bøyningssendelser med *n* er det mest vanlige. Også her er det variasjon mellom og innad hos talerne.

Oppsummert er det kun ett tilfelle av den tradisjonelle hallingdalsvarianten *-dn* i bøyningssendelsene.

5.3 Fonologiske variabler

I dette avsnittet presenterer jeg resultatene for differensiering av konsonantforbindelsen *rn*, og manglende assimilering av konsonantforbindelsene *ld* og *nd*.

5.3.1 Differensiering av konsonantforbindelsen *rn*

Resultatene i CANS-korpuset for søk på ordene *gjerne*, *horn*, *korn*, *garn* og *vaskebjørn* er gjengitt i tabellene nedenfor.

Tabell 33. Resultater i CANS-korpuset for ordet «gjerne»

Informant	<i>rn</i>	<i>dn</i>	<i>nn</i>	Totalt
coon_valley_WI_44gk	1	-	-	1
gary_MN_02gk	1	-	1	2
Totalt	2	-	1	3

Tabell 34. Resultater i CANS-korpuset for ordet «horn»

Informant	<i>rn</i>	<i>dn</i>	<i>nn</i>	Totalt
coon_rapids_MN_01gm	-	-	1	1
fargo_ND_01gm	1	-	-	1
Totalt	1	-	1	2

Tabell 35. Resultater i CANS-korpuset for ordet «korn»

Informant	<i>rn</i>	<i>dn</i>	<i>nn</i>	Totalt
fargo_ND_03gm	-	-	1	1
gary_MN_02gk	1	-		1
hatton_ND_02gm	-	-	4	4
hatton_ND_04gk	-	-	1	1
Sunburg_MN_09gm	-	-	1	1
Totalt	1	-	7	8

Tabell 36. Resultater i CANS-korpuset for ordet «garn»

Informant	<i>rn</i>	<i>dn</i>	<i>nn</i>	Totalt
Coon_rapids_MN_01gm	-	1	-	1
Totalt	-	1	-	1

Tabell 37. Resultater i CANS-korpuset for ordet «vaskebjørn»

Informant	<i>rn</i>	<i>dn</i>	<i>nn</i>	Totalt
Fargo_ND_06gm	1	-	-	1
Hatton_ND_02gm	1	-	-	1
Totalt	2	-	-	2

Av totalt tre tilfeller av ordet «gjerne», finner vi hos *coon_valley_WI_44gk jærne*, og hos *gary_MN_02gk jøRRne* og *jenne*. Av totalt 2 tilfeller av ordet «horn», finner vi hos *Coon_rapids_MN_01gm henn*, og hos *fargo_ND_01gm håRn*. Av totalt åtte tilfeller av ordet «korn», har *gary_MN_02gk* ett tilfelle av *koRn*, mens *fargo_ND_03gm*, *hatton_ND_02gm*, *hatton_ND_04gk* og *Sunburg_MN_09gm* alle assimilerer til *kønn*. Uttalen hos informanten *coon_rapids_MN_01gm* for ordet «garn», er *gåddn*. Det var ingen tilfeller av ordet «bjørn» hos de norskamerikanske informantene, men to av ordet «vaskebjørn». *Fargo_ND_06gm* sier *vasskebjørn*, mens *Hatton_ND_02gm* sier *vasskebjørn*.

Som en oppsummering, er det totalt 16 tilfeller ord med i denne undersøkelsen. Av disse er det ett tilfelle av differensiering til *dn*, og ni tilfeller av assimilering til *nn*. Geografisk er Coon Valley, Coon Rapids, Fargo, Gary, Hatton og Sunburg representert – kun informanten fra Coon Rapids har ett tilfelle av differensiering, mens Fargo, Gary, Hatton og Sunburg har tilfeller av assimilering. Det er lite som tyder på at differensiering av eldre *rn* er noe som kjennetegner hallingmål i Amerika.

5.3.2 Manglende assimilering av konsonantforbindelsene «*ld*» og «*nd*»

Resultatene i CANS-korpuset for søk på ordene *kveld* og *sild* er gjengitt i tabellene nedenfor.

Tabell 38. Resultater i CANS-korpuset for ordet «kveld»

Informant	Assimilert	Uassimilert	Totalt
Coon_valley_WI_44gk	1	-	1
Hatton_ND_02gm	4	-	4
Hatton_ND_04gk	7	-	7
Saskatoon_SK_11gk	1	-	1
Totalt	13	-	13

Tabell 39 Resultater i CANS-korpuset for ordet «sild»

Informant	Assimilert	Uassimilert	Totalt
Coon_rapids_MN_02gk	1	2	3
Totalt	1	2	3

Av totalt 13 tilfeller av ordet «kveld», er alle assimilerte til *kvell*. Av totalt tre tilfeller av ordet «sild», hos samme informant fra Coon Rapids, er ett assimilert til *sill* og to uassimilerte. Oppsummert er det totalt 16 tilfeller av ord med potensiell assimilering av *ld* inkludert i denne undersøkelsen. Av disse er 14 assimilerte til *ll*, og to uassimilerte med uttalt *ld*. Geografisk er Coon Valley, Hatton, Saskatoon og Coon Rapids representert, der kun Coon Rapids har *ld*. Manglende assimilering av *ld* virker ikke å være et typisk kjennetegn ved språket til de amerikanske informantene i denne undersøkelsen.

Resultatene i CANS-korpuset for søk på ordene *stund*, *hund* og *land* er gjengitt i tabellene nedenfor.

Tabell 40 Resultater i CANS-korpuset for ordet «stund»

Informant	Assimilert	Uassimilert	Totalt
coon_rapids_MN_01gm	2	1	3
coon_valley_WI_44gk	1	-	1
fargo_ND_01gm	5	2	7
gary_MN_02gk	1	-	1
hatton_ND_02gm	1	-	1
saskatoon_SK_07gk	2	-	2
sunburg_MN_05gk	4	-	4
Totalt	16	3	19

Tabell 41 Resultater i CANS-korpuset for ordet «hund»

Informant	Assimilert	Uassimilert	Totalt
fargo_ND_01gm	-	1	1
fargo_ND_03gm	1	-	1
gary_MN_02gk	1	1	2
hatton_ND_02gm	3	2	5

hatton_ND_04gm	1	1	2
Ulen_MN_01gm	1	2	3
Totalt	7	7	14

Tabell 42 Resultater i CANS-korpuset for ordet «land»

Informant	Assimilert	Uassimilert	Totalt
Fargo_ND_01gm	8	5	13
Fargo_ND_03gm	3	2	5
coon_rapids_MN_01gm	-	1	1
coon_rapids_MN_02gm	1	1	2
harmony_MN_04gm	-	1	1
hatton_ND_01gm	1	5	6
hatton_ND_02gm	-	1	1
hatton_ND_04gk	-	3	3
sunburg_MN_09gm	3	1	4
Totalt	13	20	36

Av totalt 19 tilfeller av ordet «stund», er 16 assimilerte til *stunn* og tre uassimilerte. Av totalt 14 tilfeller av ordet «hund», er syv assimilerte til *hunn* og syv uassimilerte – to informanter fra Fargo bruker ett tilfelle av hver, mens de resterende fire informantene bruker ett eller flere tilfeller av begge. Av totalt 36 tilfeller av ordet «land», er 16 tilfeller assimilerte til *lann* og 20 uassimilerte – alle ni informanter som bruker ordet har minst ett tilfelle hver som ikke er assimilert.

Oppsummert for konsonantforbindelsen *nd* er det 66 ord inkludert i undersøkelsen, av disse er 26 assimilerte og 40 uassimilerte. Det varierer fra ord til ord, der *stund* har høy grad av assimilering, *hund* har like mange tilfeller av hver, og *land* har flere uassimilerte enn assimilerte tilfeller. Geografisk er informanter fra alle bostedene representert. Vi finner kun assimilerte tilfeller i Saskatoon og Coon Valley, og kun uassimilerte i Harmony, mens informanter fra de andre stedene bruker begge deler. Manglende assimilering av *nd* brukes i over halvparten av tilfellene og kan sies å være et kjennetegn ved språket til de amerikanske informantene i denne undersøkelsen – i langt større grad enn manglende assimilering av *ld*.

6. Drøfting

I denne delen sammenligner jeg resultatene hos de norskamerikanske informantene opp mot baselinen etablert i kapittel 4, det vil si med litteraturen om hallingmålet og funnene hos informantene i de eldre taleopptakene fra Hallingdal. Samtidig vil jeg ha et blick rettet mot variantene som tidligere forskning har vist er utbredt blant norskamerikanerne i Nord-Amerika, og hvordan mine resultater står i stil med dette. I de tilfellene arvespråkstalernes språk skiller seg fra baseline, foreslår jeg mulige forklaringer på hva som har ført til dette. Som en rød tråd gjennom drøftingen forsøker jeg å bevege meg fra variablene som ligger nærmest baseline, mot de som viser klar endring sammenlignet med baseline. Til sist i kapitlet har jeg en oppsummerende drøfting, med blick på endringsprosessene introdusert i avsnittene 2.2 og 2.3.

Variabler som har holdt seg nært baseline hos de amerikanorske informantene

Av de språklige trekkene i denne undersøkelsen, er det varianten som finnes i hallingmålet for førsteperson entall subjektsform, *e*, som har sterkest stilling hos de amerikanorske informantene, med 1272 av totalt 2360 tilfeller fordelt på de 20 informantene. Selv om ingen, med unntak av informanten fra Ulen med ett tilfelle av variabelen, bruker *e* konsekvent, er det den mest frekvente varianten hos flertallet av informantene. Informanten i Lykkes (2020) undersøkelse som hadde lært halling i Amerika, men ikke hadde bakgrunn fra Hallingdal, brukte også *e*. Dette tyder på at det er et salient språklig trekk hos talere av hallingmål i Amerika. Hos Hjelde (2015) kommer det også frem at *e* er mye brukt i opptakene fra 2010 og 2011 av amerikanorske talere (Hjelde, 2015, s. 294). Funnene i min undersøkelse skiller seg på dette punktet ikke så mye fra Hjeldes. Førsteperson entall subjektsform er et høyfrekvent pronomen, som resulterer i mye input for talerne. Dette kan være en av årsakene til at varianten står sterkt hos informantene.

I baselinen står *e* sterkt, likevel er det tegn til begynnende endring eller variasjon også hos informantene i LIA-korpuset – varianten *i* finner vi i samtlige seks hallingdalskommuner og *je* på både Flå og Ål. Begge disse variantene brukes også forholdsvis frekvent av de amerikanorske informantene, og kan det kan i hvert fall delvis sees som en forlenging av baseline. Undersøkelsene i CANS-korpuset viser at *i* er mer frekvent enn *je* hos dette informantutvalget, noe som i utgangspunktet var overraskende (da tidligere forskning fremhever *je* og *e* som de mest brukte variantene, se avsnitt 2.3) – men dette var også noe

overraskende i LIA-korpuset. Mine undersøkelser i LIA-korpuset viser at *i* er klart belagt i eldre hallingmål, selv om dette ikke kommer frem av litteraturen. Ettersom bruken av *i* var spesielt utbredt blant hjemlandstalerne fra Nes kommune, har jeg undersøkt om det er sammenheng mellom frekvent bruk av *i* blant norskamerikanerne og om de oppgir Nes kommune som sted i Norge. Av tre informanter som oppgir Nes som hjemkommune, er fargo_ND_03gm også en av de som bruker *i* mer frekvent enn *e* (han oppgir også Hadeland som bakgrunn, men i sammenheng med *i* er dette lite relevant). Han er riktignok ikke den eneste fra Fargo med utbredt bruk av *i*, og de andre informantene fra Fargo oppgir andre hallingdalskommuner som bakgrunn. Varianten *je* brukes som nevnt også forholdsvis frekvent av de amerikanske informantene, og i tillegg til at varianten finnes i baseline, er dialektkontakt med østnorske dialekter en sannsynlig forklaring på den utbredte bruken. I baseline finner vi flest tilfeller av varianten på Flå, noe litteraturen støtter opp om (Venås, 1977), og også for denne varianten er det interessant å dra linjer til hallingdalskommunen de amerikanske informantene oppgir som bakgrunn – begge informantene som bruker *je* mer frekvent enn noen annen variant, oppgir Flå som kommune i Hallingdal. Hos de andre informantene som også oppgir Flå som hjemkommune finner vi derimot lite frekvent bruk av *je*. Oppsummert er det mye stabilitet i førsteperson entall subjektsform tatt i betraktning hvilke former som forekommer i baseline-korpuset, og det at det virker å være en viss sammenheng (selv om den ikke er entydig) mellom hvilke kommuner i Hallingdal informantene har bakgrunn fra, og hvilke former de bruker.

Variabler med mye variasjon hos de amerikanske informantene

For nektingsadverbet var resultatene i denne undersøkelsen både interessante med tanke på hallingmålet, og noe overraskende i forhold til hva som var forventet. Hallingvarianten *ikkji* er til stede blant de amerikanske informantene, og det som kan regnes som en annen uttalevariant – *issji*, samt varianter som ligner disse. Det samme gjelder for *ikkje*, og uttalevarianten *issje*. De utgjør til sammen flertallet av variantene i det tilfeldige utvalget varianter for de amerikanske informantene. Som beskrevet i avsnitt 5.1.2, er sj-lydene med det forbehold at uttalen og transkripsjonen ikke nødvendigvis er noe alle vil enes om – det er en mulighet for at noen vil høre kj-lyd der andre hører sj-lyd. Videre forskning må til for å slå fast med større sikkerhet om det i amerikansk beveger seg mot en endring fra kj-lyd til sj-lyd. Videre er sj-lyden, uavhengig av hvor stor grad vi finner den i CANS-korpuset (hvis man går ut fra at det er noen sikre tilfeller av den), ny i forhold til baseline, hvor det ikke var noen

tilfeller med sj-lyd (se avsnitt 4.1.2). Sammenfall av kj-lyd og sj-lyd er videre ikke nytt innen språkendring, denne utviklingen ser vi i norsk i Norge i dag (se f.eks. Papazian 1994). Det kan likevel virke som at det begynnende sammenfallet mellom kj-lyd og sj-lyd i hallingmålet har begynt senere enn taleopptakene av informantene i LIA-korpuset som er inkludert i denne undersøkelsen. Videre er det hos de amerikanorske informantene i denne undersøkelsen er det inter-individuell variasjon, men informantene som først bruker variantene for nektingsadverbet nevnt til nå er forholdsvis konsekvente, på den måten at de har få innslag av *ikke* og ingen av *itte*. Den sistnevnte varianten finnes kun hos én av informantene i denne undersøkelsen, den eldste arvespråkstaleren fra Coon Valley. Samlet sett skiller disse funnene seg noe fra Hjeldes studie (2015), hvor det i de eldste taleopptakene var *itte* som var mest utbredt, mens det i de nyere taleopptakene var både *itte* og *ikkje* (Hjelde, 2015, s. 294). I mine undersøkelser er *itte* veldig lite frekvent, og sj-lyden fremtredende.

Variabelen førsteperson entall objektsform viser mye variasjon hos de amerikanorske informantene sammenlignet med baseline. Likevel er den tradisjonelle hallingvarianten *me* til stede i betydelig grad og finnes hos flertallet av informanten, og er med knapt flertall den mest brukte varianten totalt sett, med 61 av totalt 118 tilfeller fordelt på elleve informanter. Det er mye variasjon både mellom talerne og innad hos samme taler. To bruker kun denne varianten, mens de andre bruker andre varianter i tillegg. Variantene *mei/mæi* er de mest brukte etter *me*. Hos informantene i LIA-korpuset er det konsekvent bruk av *me*, med kun to unntak. Sammenlignet med subjektsformen er dette en mindre frekvent variabel, som vil si mindre input for talerne. Dette kan være årsaken til at den ikke står like sterkt hos de norskamerikanske informantene.

For variabelen manglende assimilering av *nd* er det også mye variasjon mellom de amerikanorske informantene og innad hos hver taler. Det varierer fra ord til ord, «stund» har høy grad av assimilering, «hund» har like mange tilfeller av hver og «land» har flere uassimilerte enn assimilerte tilfeller. Denne variasjonen ser vi riktignok allerede i baseline: ordet «stund» har mer assimilering enn ikke assimilering, «hund» har ingen assimilering og «land» har omtrent halvparten av hver. Det er mye variasjon også hos informantene i LIA-korpuset, men i enda større grad hos informantene i CANS-korpuset. Den begynnende endringen i baselinen kan være forsterket hos de amerikanorske informantene av andre faktorer.

For førsteperson flertall objektsform er det varianten *åss* som står sterkest hos de amerikanorske informantene, med 38 av totalt 64 tilfeller fordelt på elleve informanter,

hvorav sju bruker kun denne varianten. Av varianten *uss/us* er det 20 tilfeller fordelt på ni informanter, hvorav seks informanter bruker kun denne varianten. Varianten *åss* finnes også i baseline, men den er lite frekvent i forhold til varianten *uss*. For denne variabelen er de amerikanske informantene mer konsekvente i bruken av den ene eller den andre varianten, enn de er med de andre pronomenene som er med i undersøkelsen. Det er vanskelig å si hva som har ført at de amerikanske informantene i større grad foretrekker *åss* på bekostning av *uss*, og det er også verdt å nevne at variabelen er lavfrekvent (med 52 treff i LIA-korpuset vs. 64 treff i CANS-korpuset). Men jeg kan notere at de amerikanske informantene virker mer konsekvente på individnivå i bruken av den ene eller andre varianten, enn med de andre pronomenene i undersøkelsen

Variabler med klar endring

For førsteperson flertall subjektsform bruker et klart flertall av de amerikanske informantene varianten *vi*, med 926 av totalt 1042 tilfeller. Den brukes av alle de 20 informantene, og syv bruker kun denne varianten. Seks talere bruker også den tradisjonelle hallingvarianten *me*, men samtidig bruker de samme talerne *vi* mer frekvent. Dette står i stil med funnene hos Hjelde (2015). Variabelen er ganske frekvent, som gjør lite input til en mindre sannsynlig forklaring. Varianten *vi* finnes også i baselinen, spesielt hos informantene fra Flå, selv om den ikke er særlig frekvent. For informantene i Norge er det kontakten med østnorske dialekter som er årsak til dette, og det er sannsynlig at begynnende endring i baseline (Polinsky, 2018, s. 28) og dialektkontakt med østnorske dialekter er en del av forklaringen også hos norskamerikanerne. En annen årsak kan være den fonologiske likheten med engelsk *we*, som også har samme semantisk betydning (jf. Speth & Annear, 2015). Det er kanskje en kombinasjon av disse som gjør at variabelen har vært mer utsatt for endring enn førsteperson entall subjektsform selv om den er ganske frekvent.

For variabelen manglende assimilering av *ld*, er det en klar tendens til assimilering til *ld* hos de amerikanske informantene i denne undersøkelsen. I CANS-korpuset er *kveld* assimilert i alle tilfeller, mens *sild* er både assimilert og ikke assimilert. I LIA-korpuset de fleste tilfellene av *kveld* ikke assimilert, men det finnes også noen tilfeller med assimilering. Det er med andre ord overvekt av manglende assimilering hos informantene i LIA-korpuset, men assimilering er absolutt til stede, mens det hos de norskamerikanske informantene er kun assimilering. Selv om dataene for denne variabelen er forholdsvis få, er det likevel en klar

endring mellom baseline og de amerikanorske informantene i ordet kveld. For denne variabelen kan faktoren tverrspråklig overkorrigering (se avsnitt 2.2) trekkes inn, men med forbehold. I engelsk har de ikke assimilering av *ld* i de fleste ord, og det kan tenkes at de amerikanorske informantene har valgt å gå for uttalen som ligger lengst unna den engelske. Samtidig vil det i dette tilfellet si å gå lenger vekk fra den typiske hallinguttalen. Det er også mulig at assimileringen har spredt seg fordi den innebærer en forenkling av uttalen, og det er viktig å merke seg at den også kan observeres i LIA-korpuset, selv om det bare er snakk om noen få tilfeller der.

For hankjønns- og hunkjønnsordene i bestemt for flertall, var det kun et enkelttilfelle av bøyingsendelser som slutter på *-dn*, som er den tradisjonelle hallingformen, hos de amerikanorske informantene. Flertallet av bøyingsendelsene sluttet på *-n* (se vedlegg 9 og 10). Også for denne variabelen er det tegn til endring allerede i baselinen. Selv om bøyingsendelser som slutter på *-dn* (eller *-tn*) er utbredt hos informanten i LIA-korpuset, er det også tegn til overgang til *n* hos informanter fra alle kommunene, spesielt i Flå og Nes. Dette kommer sannsynligvis av dialektkontakt med andre østnorske dialekter. Det er viktig å påpeke at det ikke har beveget seg i retning av «bymålet» som finnes i Oslo-området, eller bokmål, noe som støtter opp om konklusjonene til Johannessen og Laake (2012).

Det var ingen klare tilfeller av flertallsbøying av verb hos de amerikanorske informantene i denne undersøkelsen. To eksempler er likevel merket med stjerne i kapittel 5, og de drøftes nærmere her.

Varianten brukt av sunburg_MN_13gk for presens av skulle går som følgende:

Transkribert: «jah k- #kå **vi sku** jøra på i såmmar?»

Bokmåloversettelse: «ja k- #hva **vi skal** gjøre på i sommer?»

Dette er samme variant som blir brukt av informanten fra Flå i LIA-korpuset, og drøftingen om den blir den samme for den norskamerikanske informanten. Det at informanten sunburg_MN_13gk oppgir Flå som bakgrunn i Norge bygger ytterligere opp om dette. Det kan være snakk om en mellomvariant av *ska* og *sko*, men også om en forkortelse av preteritumsformen – som vil si ingen flertallsbøying.

En variant brukt av saskatoon_SK_07gk er som følgende:

Transkribert: «ee# dhei kamm # **dei kämme** # ee i i ee samme dagen # se- # same å-»

Bokmåloversettelse: «e # they come # **de kom** # e i i e samme dagen # se- # samme å-»

Den brukte preteritumsformen i denne setningen er *kåmme*. Uten flertallsbøying ville formen vært *kom*, og hos hallingene i LIA-korpuset er variantene med flertallsbøying *kommo* eller *kåmmo*. Det er mulig å argumentere for at dette er en variant med flertallsbøying, samtidig som det er mulig at det er en forveksling med infinitivsformen av verbet: *komme*. Det at informanten sier ordet på engelsk rett forut i setningen, *they come*, gjør at det også kan helle mot at det er den engelske versjonen av ordet som spiller inn og at det er snakk om en form for overføring mellom språkene. Det er likevel et interessant tilfelle å trekke frem.

I kapittel 4.1 fremhevet jeg varianten brukt av den ene informanten fra Flå, det gikk som følgende:

Transkribert tale: ## nå me sku innpå skogen så sa me **mi sku** æinn på mørrkji ##

Tale oversatt til bokmål i korpuset: ## når vi skulle innpå skogen så sa vi **vi skal** inn på marka ##

I korpuset er denne varianten merket som presensform av verbet, med bokmålsformen *skal*. Dersom taleren mente dette som presens, er det ikke i overensstemmelse med presensformen uten flertallsbøying, som er *ska*. Med flertallsbøying vil den forventede formen være *sko*. Det er en mulighet for at dette er en mellomvariant av *ska* og *sko*. Samtidig er det en mulighet, og kanskje mer sannsynlig, at taleren har ment dette som en forkortelse av preteritumsformen. Det er uansett den samme varianten som brukt av den amerikanske informanten, og verdt å fremheve.

Trass i disse eksemplene, er konklusjonen likevel at flertallsbøying ikke er et karakteristisk trekk for hallingmålet i Amerika. Av 271 tilfeller av verbet «være», 27 tilfeller av «skulle» og 95 av «komme», alle med flertallspronomen som subjekt, er det ingen klar flertallsbøying verb hos noen av de amerikanske informantene. En gjennomgang av alle verbene brukt av informanten fra Coon Valley (som kan regnes som et mellomstadium mellom baseline og de andre amerikanske informantene), viser heller ingen tegn til dette. Også i baselinen er det tegn på begynnende endring for denne variabelen, det var ikke et stabilt språklig trekk hos informantene i LIA-korpuset og mest sannsynlig heller ikke hos de første som emigrerte til Amerika fra Hallingdal. Av informantene i LIA-korpuset brukte ingen fra Flå flertallsbøying, og det var også eksempler uten flertallsbøying fra de fem andre kommunene. Det var

riktignok variasjon mellom og innad hos talerne, men ingen brukte flertallsbøyning konsekvent. Variasjonen i baseline kan være en medvirkende årsak til at det ikke finnes flertallsbøyning i hallingmålet i Amerika. Samtidig er dialektkontakt med andre østnorske dialekter en sannsynlig forklaring, det enklere bøyingssystemet uten flertallsbøyning har ført til en forenkling av flertallsbøyningen i hallingmålet. Forenkling av bøyingsystemet er et typisk trekk ved koenisering (se om dialektkontakt avsnitt 4.2), men det er ikke ellers grunnlag for å si at talerne i min undersøkelse representerer noen ny koiné. Videre er resultatet i tråd med andre studier som viser at samsvarsbøyning er den bøyingskategorien ved verb som er mest sårbar i arvespråk (Benmamoun et al, 2013, s. 142-143).

Variabelen differensiering av *rn* har klare forskjeller mellom baseline og de amerikanorske informantene. I CANS-korpuset var det variasjon mellom *rn* og *nn*, med kun ett tilfelle av *dn* i ordet *garn*. Differensieringen er med andre ord nesten ikke til stede hos de amerikanorske informantene. I baseline er variasjonen mellom *dn* og *nn*, og variasjonen kan sies å være liten – ettersom *rn* ikke brukes i noen tilfeller. I ordene *jerne*, *horn* og *korn* er det hos informantene i LIA-korpuset konsekvent differensiering til *dn* i alle tilfeller, mens det for ordet *bjørn* er differensiering og assimilering til *nn*. *rn* er nytt for de amerikanorske informantene, mens assimilering til *nn* er en fellesnevner. Dette kan igjen mest sannsynlig forklares med dialektkontakt med andre østnorske dialekter. Johannessen & Laake (2012) viser at de amerikanorske talerne er lite bevisste på språknormer i Norge med tanke på standardspråk (lite bokmålspåvirkning). Det er mulig argumentet kan også muligens gjelde språknormer som gjelder dialektbruk: talerne i Hallingdal har et bevisst forhold til differensiering som et trekk som kjennetegner dialekten, mens bruk av *rn* (retrofleks) regnes som «pent» og de kan ha negative holdninger knyttet til det⁴. De norskamerikanske informantene vil kanskje ikke ha disse assosiasjonene.

Hovedfunn og mulige årsaker til stabilitet og endring

Det kan virke som de mest stabile trekkene i forhold til baseline er leksikalske variabler. I drøftingsdelen av oppgaven er det kun førsteperson entall subjektsform jeg har valgt å kategorisere under overskriften «variabler som har holdt seg nært baseline hos de amerikanorske informantene». Det har vært en avveiningsprosess, der det kan diskuteres om

---

⁴ Dette er basert på egne erfaringer som (tidligere) taler av hallingmål, men jeg kjenner ikke til noen systematiske undersøkelser av det.

negasjon også burde hørt til i denne delen. Men ettersom variasjonen mellom varianter tross alt er høy for nektingsadverbet, og det at baseline viser langt mindre variasjon og ingen endring av kj-lyd til sj-lyd, har gjort at den havnet sammen med andre variabler som viser mye variasjon hos de amerikanske informantene. Begge disse variablene er høyfrekvente, grammatiske ord, noe som kan ha bidratt til stabilitet. Resultatene for *ikkje* er særlig påfallende i lys av Hjeldes (2015) undersøkelse, hvor *itte* var den dominerende negasjonen. Førsteperson entall subjektsform og negasjon er de to trekkene som man først og fremst kan kjenne igjen som hallingsdalstrekk i talemålet til de amerikanske informantene med bakgrunn fra Hallingdal i dag.

Videre er det flere variabler som viser mye variasjon. Dette er kanskje å forvente, med tanke på at de fleste har dialektbakgrunn også fra andre steder enn Hallingdal, samt at de bor en rekke ulike steder i Nord-Amerika. For flere av variablene er det hverken mulig å konkludere med at de er typiske trekk ved hallingmålet i Amerika, mens de kan heller ikke avskrives som ikke eksisterende.

For flere av variablene er det en begynnende endring og variasjon i baseline (Polinsky, 2018, s. 28), og dette i kombinasjon med andre faktorer kan ha ført til forskjellene vi ser mellom arvespråket og baseline. Faktorer som kan ha spilt inn er f.eks. en begrenset og annerledes input, og kontakt med andre norske dialekter. Variasjonen i baselinen kunne jeg konstatere gjennom søk i LIA-korpuset, som viser den metodiske fordelene ved å bruke korpus til å etablere baseline i tillegg til å bygge på litteratur (jf. kapittel 4). Spesielt gjelder dette for variabelen første person entall subjektsform, der språket hallinginformantene brukte hadde nyanser som ikke kom frem av litteraturen. Korpus-undersøkelsene ga et bredere bilde av den begynnende endringen i baseline.

Det var som jeg nevnte innledningsvis i oppgaven, var det en viss spenning knyttet til de morfologiske variablene. En undersøkelse av flertallsbøying av verb hos et så høyt antall informanter med hallingbakgrunn som i denne oppgaven, har ikke blitt gjort tidligere – likevel var det ikke overraskende å ikke finne dette hos de amerikanske informantene. En forenkling av bøyningssystemet kan ha skjedd som følge av dialektkontakt med andre østnorske dialekter som ikke har flertallsbøying av verb – tidligere studier viser at samsvarsbøying er den mest ustabile typen verbbøying i arvespråk (Benmamoun et al., 2013). De morfologiske variablene viser begge klar endring i forhold til baseline, men endringen for samsvarsbøyingen av verb i flertall virker så systematisk at det virker nærliggende å se på den som avvikende tilegnelse (Polinsky, 2018, s. 28). Endringen kan kanskje ha skjedd allerede

før generasjonen av talere som ble tatt opp etter 2010, ettersom taleren som ble tatt opp i 1942 heller ikke har det. Inputen kan ha vært liten eller ikke eksisterende for arvespråkstalerne, spesielt de yngste, som er inkludert i denne undersøkelsen.

Når det gjelder attrisjon, er det vanskelig å påvise at dette spiller inn med de dataene som kommer frem i denne undersøkelsen. Det er usikkert om de amerikanske informantene kan ha brukt et språk med flere hallingtrekk når de var yngre og barn, og om attrisjon kan være en del av forklaringen for hvorfor de ikke finnes i språket i dag. Informantutvalget er riktignok i en høy alder, og det er ikke umulig at dette har funnet sted. Men dette er ikke mulig å trekke linjer til i denne undersøkelsen.

Før førsteperson flertall subjeksform fremhevet jeg tverrspråklig påvirkning, overføring, som en mulig faktor. For denne variabelen kan påvirkningen fra engelsk ha vært med å fremskynde en endringsprosess, der varianten *vi* er tatt i bruk til fordel for hallingvarianten *me*. Bruk av *vi* ser vi også i baseline, men i langt mindre grad enn hos norskamerikanerne. Med forbehold, har jeg også nevnt tverrspråklig overkorrigering. Det er en mulighet for at dette kan ha spilt inn for assimileringen av *ld*, og at de amerikanske informantene har beveget seg i retning av en uttale som er mindre lik den engelske – og samtidig vekk fra den typiske hallinguttalen.

Det kan virke som endringer som var i gang alt i baseline, har skjedd raskere hos de amerikanske informantene – konteksten det norske arvespråket har levd i har spilt en rolle. Forut for undersøkelsene hadde jeg forventet mer stabilitet for flere av variablene enn det som kom frem av denne undersøkelsen, men det er likevel interessant å se at det til tross for all variasjonen fortsatt er en del hallingtrekk å finne hos de amerikanske informantene.

Som f.eks. Rudis (2007) studie viser (se avsnitt 4), er hallingmålet under press i Norge i dag. Selv om det er noen likheter mellom utviklingen i hallingmålet i Norge og hallingmålet i Amerika, har dialektene levd i ulike kontekster og vært utsatt for ulike faktorer og endringsprosesser. I Norge er det den bokmålsnære talen som står for den største påvirkningen, mens det i Amerika er andre østnorske dialekter og engelsk. Der halling i Norge f.eks. viser tegn til å større grad gå over til *jæi* i førsteperson entall subjeksform, og nektingsadverbet *ikke*, holder hallingene i Amerika seg forholdsvis stabile med *e* og utbredt bruk av *ikkji* (*issji*) og *ikkje* (*issje*). Vi ser likevel noen fellestrekk, som bruk av *vi*, og bortfall av *-dn* i slutten av bøyningendelser i bunden form flertall til fordel for andre bøyningendelser. Men i bunden form flertall er det ulike bøyningendelser som vinner

innpass: i amerikansk -*an*, mens i halling i Norge -*a* og -*ane*. Flertallsbøying av verb er det lite av i halling i Norge i dag, og det finnes ingen klare tegn til det hos de amerikanske informantene.

7. Konklusjon og avslutning

Undersøkelsene i denne oppgaven viser at det finnes språklige trekk fra hallingmålet hos de amerikanske informantene med bakgrunn fra Hallingdal. I hvor stor grad varierer fra variabel til variabel, og både mellom og innad hos talerne. Førsteperson entall subjektsform har en sterk posisjon, mens negasjon muligens ligger nærmere baseline enn forventet forut for undersøkelsene. Førsteperson entall objektsform, første person flertall objektsform og manglende assimilering av *nd* viser mye variasjon i forhold til baseline. De resterende variablene første person flertall subjektsform, bøyingsendelser med *-dn* i hankjønns- og hunkjønnsord bestemt form flertall, differensiering av *m*, flertallsbøying av verb og manglende assimilering av *ld*, viser en klar endring i forhold til baseline og er nesten ikke-eksisterende hos de amerikanske informantene i denne undersøkelsen.

Variablene som har holdt seg noenlunde stabile eller er til stede med mye variasjon, er variabler som også finnes i en del andre dialekter i Norge, spesielt midlandsmålene og dialektene mot vest. Da et av de underordnede formålene med denne oppgaven har vært å vise at de østnorske dialektene ikke er helt dominerende hos alle arvespåkstalere av norsk i Amerika, kan dette muligens regnes som interessante funn.

8. Sammendrag på norsk

Denne oppgaven havner i all hovedsak innunder arvespråksstudier, et forholdsvis nytt, men aktivt forskningsfelt. Formålet med oppgaven var å undersøke om det finnes karakteristiske språklige trekk fra hallingmålet hos amerikanorske informanter med bakgrunn fra Hallingdal. Utvandringen fra Hallingdal til Nord-Amerika var stor sett i forhold til folketallet, og de 20 amerikanorske informantene inkludert i denne undersøkelsen oppgir alle bakgrunn fra Hallingdal. Antallet informanter er ikke tilfeldig – dette er alle talerne jeg har hatt tilgang til taleopptak fra med bakgrunn fra Hallingdal. I arbeidet har jeg brukt CANS-korpuset, som er et talemålskorpus med taleopptak fra norske (og svenske) arvespråkstalere. Jeg har valgt ut en rekke språklige variabler, og undersøkt hvordan de realiseres hos de amerikanorske informantene. I tillegg til dette har jeg gjort de samme undersøkelsene i LIA-korpuset, et talemålskorpus som inneholder taleopptak av eldre hallingmål i Norge. Disse undersøkelsene, samt litteratur om hallingmålet, har dannet en baseline, et sammenligningsgrunnlag for språket brukt av de amerikanorske informantene.

Av leksikalske variabler inkluderer undersøkelsen pronomen første person entall subjeksform, *e*, objektsform, *me*, første person flertall subjeksform, *me*, objektsform *uss*, og negasjon, *ikkje*. Av morfologiske variabler inkluderer undersøkelsen flertallsbøying av verb (bøying av verb etter flertallspronomen) som i eksempelet *e sit – me soto*, bøyningssendelser med *-dn* (evt. *-tn*) i bundne flertallsformer av hankjønns- og hunkjønnsord, som i *jentudn* eller *jentutn*, manglende assimilering av konsonantforbindelsene *ld* og *nd* i ord som *kveld* og *hund*, og differensiering av konsonantforbindelsen *rn* som i *garn – gådn*.

De språklige variablene finnes i ulik grad hos de amerikanorske informantene i denne undersøkelsen, mens noen er mer eller mindre forsvunnet. I hvor stor grad varierer fra variabel til variabel, og både mellom og innad hos talerne. Det kan virke som om de leksikalske variablene har gjennomgått minst endring, herunder står spesielt første person entall subjeksform har i en sterk posisjon. Negasjon, første person entall objektsform, første person flertall objektsform og manglende assimilering av *nd* viser mer variasjon i forhold til baseline. De resterende variablene inkludert i undersøkelsen viser en klar endring i forhold til baseline og er nesten ikke-eksisterende hos de amerikanorske informantene.

9. Summary in English

This thesis mainly falls within the field of hereditary language studies, a relatively new but active field of research. The purpose of the thesis was to investigate whether there are characteristic linguistic features from the Halling-dialect among American informants with backgrounds from Hallingdal. The emigration from Hallingdal to North America was great in relation to the population, and the 20 American informants included in this survey all state that their backgrounds are from Hallingdal. The number of informants is not random - these are all the speakers with backgrounds from Hallingdal in the CANS corpus, which is a spoken language corpus with speech recordings from Norwegian (and Swedish) heritage language speakers. I have selected a number of linguistic variables and investigated how they are realized in the American informants. In addition to this, I have done the same research in the LIA corpus, a corpus that contains speech recordings of older Halling-dialect in Norway. These surveys, as well as literature about the Halling-dialect, have formed a baseline, a basis for comparison of the language used by the American informants.

Of lexical variables, the survey includes the pronoun first-person singular subject form, *e*, object-form, *me*, first-person plural subject-form, *me*, object-form *uss*, and negation, *ikkje*. Of morphological variables, the study includes plural inflection of verbs (inflection of verbs after plural pronouns) as in the example *e sit - me soto*, inflectional endings with *-dn* (possibly *-tn*) in bound plural forms of masculine and feminine words, as in *jentudn* or *jentutn*, missing assimilation of the consonant compounds *ld* and *nd* in words such as *kvell* (evening) and *hund* (dog), and differentiation of the consonant compound *rn* as in *garn* (yarn) - *gådn*.

The linguistic variables are found to varying degrees among the American informants in this survey, while some have more or less disappeared. To what extent varies from variable to variable, and both between and within the speakers. It may seem as if the lexical variables have undergone the least change, including especially the first-person singular subject form has in a strong position. Negation, first-person singular object form, first-person plural object form and lack of assimilation of *nd* show more variation in relation to baseline. The remaining variables included in the survey show a clear change in relation to the baseline and are almost non-existent among the American informants.

Litteraturliste:

- Anderssen, Merete., Lundquist, Björn. & Westergaard, Marit (2018). Cross-linguistic similarities and differences in bilingual acquisition and attrition: Possessives and double definiteness in Norwegian heritage language. *Bilingualism: Language and Cognition*, 21(4), 748-764. Cambridge University Press 2018
- Benmamoun, Elabba., Montrul, Silvina., Polinsky, Maria (2013). «Heritage languages and their speakers: Opportunities and challenges for linguistics» i *Theoretical Linguistics* Volume 39 Issue 3-4
- Haugen, Einar (1953). «The process of borrowing» i *The Norwegian language in America a study in bilingual behavior 2 The American dialects of Norwegian*
- Hjelde, Arnstein (2015). «Changes in a Norwegian dialect in America» i *Germanic heritage languages in North America : acquisition, attrition and change* (redigert av Johannessen, Janne Bondi. Salmons, Joseph.) John Benjamins Publishing Company, Philadelphia s. 283-299
- Hårstad, Stian., Lohndal, Terje., Mæhlum, Brit (2017). «Innganger til språkvitenskap» Cappelen Damm AS. Oslo
- Johannessen, Janne Bondi (2003). «Innsamling av språklige data: Informanter, introspeksjon og korpus» i *På språkjakt*. Unipub forlag. s. 133–172.
- Johannessen, Janne Bondi. Laake, Signe. (2012). «To myter om det norske språket i Amerika: Er det gammeldags? Nærmer det seg en bokmålsstandard?» i *Norsk lingvistisk tidsskrift* Vol 30 Nr. 2 Publisert 2. desember 2012
- Johannessen, Janne Bondi. Laake, Signe. (2012). «Østnorsk som norsk fellesdialekt i Midtvesten» i *Norsk lingvistisk tidsskrift* Vol 30 Nr. 2 Publisert 2. desember 2012
- Johannessen, Janne Bondi. (2015). «The Corpus of American Norwegian Speech (CANS)» i *Proceedings of the 20th Nordic Conference of Computational Linguistics*. NODALIDA 2015

- Johannessen, Janne Bondi., Salmons, Joseph. (2015). «The study of Germanic heritage languages in the Americas» i *Germanic heritage languages in North America : acquisition, attrition and change*. John Benjamins Publishing Company, Philadelphia
- Kerswill, Paul (2002). "Koineization and Accommodation." i *The Handbook of Language Variation and Change*, red. av Chambers, J.K. Trudgill, Peter. SchillingEstes, Natalie. s. 669–702. Oxford: Blackwell.
- Kerswill, Paul og Trudgill, Peter (2005). "The Birth of New Dialects." i *Dialect Change: Convergence and Divergence in European Languages*, red. av Auer, Peter. Hinskens, Frans. Kerswill, Paul. Cambridge: Cambridge University. s. 196–220
- Kinn, Kari (2020). Stability and attrition in American Norwegian nominals: a view from predicate nouns. *J Comp German Linguistics* 23, 3–38 (2020).
<https://doi.org/10.1007/s10828-020-09115-z>
- Thoengen, Vigdis (1994). «Hallingmål eller bokmål? En talemålsundersøkelse blant skolebarn i Nes i Hallingdal». Universitetet i Oslo
- Kupisch, Tanja (2014). Adjective placement in simultaneous bilinguals (German–Italian) and the concept of cross-linguistic overcorrection*
- Lykke, Alexander (2020). «Variation and Change in the Tense Morphology of Heritage Norwegian in North-America», Reprosentralen, Universitetet i Oslo
<https://lokalhistoriewiki.no/wiki/Hallingdal>
<https://neshistorielag.org/var-lokalhistorie/utvandringa-fra-nes-og-fla/>
- Neteland, R. (2013). Industristedtalemål og dialektendring. *Norsk Lingvistisk Tidsskrift*, 31(1). Hentet fra <http://ojs.novus.no/index.php/NLT/article/view/167>
- Papazian, Eric (1994). "Om sje-lyden i norsk, og ombytinga av den med kje-lyden" i *Norskkrift: tidsskrift for nordisk språk og litteratur*, nr 83 – 1994. Universitetet i Oslo
<https://www.duo.uio.no/handle/10852/37850?show=full>
- Polinsky, Maria (2018). «Who are these speakers, where do they come from, and how did they get to be the way they are» i *Heritage Languages and Their Speakers*
- Rønningen, John (1981). *Nesboka: bygdehistorie for Nes i Hallingdal*. Utgitt av Nes kommune. S. 430-435

- Rothman, Jason (2009). Understanding the nature and outcomes of early bilingualism: Romance languages as heritage languages. <https://doi.org/10.1177/1367006909339814>
- Rudi, Nina Berge (2007). Språkvariasjonar i to dalføre : ei sosiolingvistisk gransking av talemålet blant 18 - 20-åringar i Hallingdal og Gudbrandsdalen. Universitetet i Oslo
- Speth & Annear (2015). «Maintaining a multilingual repertoire: Lexical change in American Norwegian» i *Germanic Heritage Languages in North America: Acquisition, attrition and change*, edited by Janne Bondi Johannessen and Joseph C. Salmons s. 201-216
- Trudgill, Peter (1986). «Dialects in contact». Oxford: Blackwell.
- Venås, Kjell (1977). *Hallingmålet*, Det Norske Samlaget, Oslo
- Venås, Kjell (1990). «Fjell-Noreg» i *Den Store dialektboka*, Novus, Oslo s. 45-62

Vedlegg

Vedlegg 1. Resultater i LIA-korpuset for negasjon, fullstendig tabell

Informant	<i>ikkj</i>	<i>ikkje</i>	<i>ikkji</i>	<i>ikkjir</i>	<i>innkji</i>	<i>inntje</i>	<i>kje</i>	<i>kji</i>	<i>kkje</i>	<i>kkji</i>	<i>tji</i>	Totalt
aal_ma_01		6	2		1		13	8				30
aal_uio_0301			3							1		4
aal_uio_0302			2						1			3
aal_uio_0501			14							1		15
aal_uio_0601			2			1				1		4
flaa_ma_01			2							6		8
flaa_ma_02		1	7					1				9
flaa_uio_0101		3	1						2			6
flaa_uio_0201		3			1				2			6
flaa_uio_0301	1	2	5				1	1		5		15
flaa_uio_0401	1		4					1		2		8
gol_uio_0101			7									7
hemsedal_uio_0301			9					1		2		12
hemsedal_uio_0401			2		1			13			1	17
hol_uio_0201		3	4	1			2	1				11
hol_uio_0301		1	1					4		3		9
nesB_uio_0101			5					7				12
nesB_uio_0201			4							1		5
nesB_uio_0401			5				2	3				10
nesB_uio_0402			3				1	5				9
Totalt	2	19	82	1	3	1	19	45	5	22	1	200

Vedlegg 2. Resultater i CANS-korpuset for negasjon, fullstendig tabell

Informant	i e	i k e	i k k	i k k e	i k k j	ik kj e	Ik kj i	in ng en	in ns ji	in nt jo	is sj e	is sj i	it te	it tj e	k e	k j e	k j i	k k e	k k j e	k k ji	s j e	s j i	s s ji	t j e	t j i	T o t a l	
coon_rapids_MN_01gm						1					1	1								1	2	2	3			11	
coon_rapids_MN_02gk									1	1		1											2			5	
coon_valley_WI_44gk													7		1			1								9	
fargo_ND_01gm			1	2	4																					25	
fargo_ND_03gm				1	1	3					6			1								1				13	
fargo_ND_06gm	1			3		1									1											6	
fargo_ND_07gm								1																		1	
gary_MN_02gk						1								5												6	
harmony_MN_04gm						3										1										4	
hatton_ND_01gm						1					3	1							1		1		1			8	
hatton_ND_02gm				2		1	1					1				3	1				1	1		2	1	14	
hatton_ND_04gk											1	5				4	4				1	2			2	19	
saskatoon_SK_07gk											2	6										4				12	
saskatoon_SK_11gk		1		9		1																				11	
spring_grove_MN_09gm				5																						5	
sunburg_MN_05gk						3	4				3	4					2		3	3		1	2			34	
sunburg_MN_09gm																							1			1	
sunburg_MN_13gk				1		5					1							1			1					9	
sunburg_MN_14gm											2	1					1				1	2				7	
Total	1	1	1	4	5	1	2	5	1	1	1	1	9	2	0	7	6	2	8	8	1	6	5	7	2	5	200

Vedlegg 3. Resultater i CANS-korpuset for verbet «være», varianter

Informant	Preteritum				Presens					Totalt	
	va	var ⁵	annet ⁶	Totalt	e	æ	ær	ar	er		Totalt
coon_valley_WI_44	5	1		6							6
coon_rapids_MN_01gm	5			5		6		1		7	12
coon_rapids_MN_02gk	3			3	1	2				3	6
fargo_ND_01gm	24	1	2	27	6	1	2		2	11	38
fargo_ND_03gm	20	5	1	26	4	3				7	33
fargo_ND_06gm	6	1	1	8			1			1	9
fargo_ND_07gm	2			2							2
gary_MN_02gk	8	10		19	2	1				3	21
harmony_MN_04gm	6			6	1	1				2	8
hatton_ND_01gm											
hatton_ND_02g	20	1		21	3	1	1			5	26
hatton_ND_04gk	11			11	4	2				6	17
saskatoon_SK_07gk	18			18							18
saskatoon_SK_11gk		11	6	17		1	1	2	1	5	22
spring_grove_MN_09gm	1			1						1	1
sunburg_MN_05gk	18			18	3	1				4	22
sunburg_MN_09gm	6			6							6
sunburg_MN_13gk	3	1		4	2	2	1			5	9
sunburg_MN_14gm	12			12		2				2	14
ulen_MN_01gm	1			1							1
Totalt antall treff:	169	31	10	210	26	23	6	3	3	61	272

⁵ I denne og andre tabeller skiller jeg ikke mellom *r* og *R* – det kan nevnes at gary_MN_02gk har ett tilfelle av varianten *vaR*, saskatoon_SK_11gk fire, og sistnevnte har ett tilfelle av *æR*..

⁶ fargo_ND_01gm har ett tilfelle hver av variantene *vå* og *varrt*, fargo_ND_03gm har ett tilfelle av varianten *bar*, og fargo_ND_06gm har ett tilfelle av varianten *ve*, og saskatoon_SK_11gk har til sammen seks tilfeller av variantene *vår/vør*.

Vedlegg 4. Resultater i CANS-korpuset for verbet «skulle», varianter

Informant	Presens			Totalt
	<i>ska</i>	<i>skall</i>	annet	
coon_valley_WI_44	-	-	1 <i>ga</i>	1
coon_rapids_MN_01gm	1	-	-	1
coon_rapids_MN_02gk	3	1	-	4
fargo_ND_01gm	5	-	-	5
fargo_ND_03gm	1	-	-	1
fargo_ND_06gm	2	2	-	4
gary_MN_02gk	1	-	-	1
hatton_ND_02g	2	-	1 <i>ka</i>	3
hatton_ND_04gk	1	-	1 <i>ka</i>	2
saskatoon_SK_07gk	1	-	-	1
saskatoon_SK_11gk	-	1	-	1
spring_grove_MN_09gm	-	1	-	1
sunburg_MN_05gk	3	-	-	3
sunburg_MN_13gk	1	-	1* <i>sku</i>	2
Totalt antall treff:	21	5	4	30

Vedlegg 5. Resultater i CANS-korpuset for verbet «komme», varianter

Informant	Preteritum			Presens				Totalt	Totalt
	<i>kåmm / komm</i>	annet	Totalt	<i>tjæm(m)</i>	<i>tjemm</i>	<i>kjæm(m)</i>	annet ⁷		
coon_valley_WI_44	3	-	3	-	-	-	-		3
coon_rapids_MN_01gm	-	-	-	-	-	-	1	1	1
coon_rapids_MN_02gk	3	-	3	-	-	-	-	-	3
fargo_ND_01gm	22	-	22	-	1	-	-	1	23
fargo_ND_03gm	12	-	12	-	-	-	-	-	12
fargo_ND_06gm	-	-	-	-	-	-	-	-	-
fargo_ND_07gm	-	-	-	-	-	-	-	-	-
gary_MN_02gk	8	-	8	-	1	-	-	1	9
harmony_MN_04gm	13	-	13	-	-	1	-	1	14
hatton_ND_01gm	1	-	1	-	-	-	-	-	1
hatton_ND_02g	3	-	3	2	-	-	-	2	5
hatton_ND_04gk	6	-	6	1	-	1	-	1	8
saskatoon_SK_07gk	3	1*	4	-	-	-	-	-	4
saskatoon_SK_11gk	-	1 ⁸	1	-	-	-	1	1	2
sunburg_MN_05gk	1	-	1	1	1	-	-	2	3
sunburg_MN_09gm	5	-	5	-	-	-	-	-	5
sunburg_MN_13gk	-	-	-	-	-	-	1	1	1
sunburg_MN_14gm	1	-	1	-	-	-	-	-	1
ulen_MN_01gm	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Totalt:	81	2	84	4	2	2	3	11	95

⁷ coon_rapids_MN_01gm – *sjemm*, saskatoon_SK_11gk – *kammer*, sunburg_MN_13gk – *kåmmer*

⁸ saskatoon_SK_11gk – *kamet*

Vedlegg 6. Resultater i LIA-korpuset for hankjønnsord bestemt form flertall, fullstendig tabell

Informant	adn			am		-n			vokal				annet			Totalt
	adn	Odn	idn	atn	itm	an	un	in	o	å	a	e	ane	ji	al	
aal_ma_01	11	1				2			4	1						19
aal_uio_0301	9								2						1	11
aal_uio_0302	2					1			1							4
aal_uio_0501	8								1		1					9
aal_uio_0601	6							1				1				7
flaa_ma_01						9	2									11
flaa_ma_02						23	1						1			25
flaa_uio_0101						10					1					11
flaa_uio_0201						5										5
flaa_uio_0301						10					1					11
flaa_uio_0401						7										7
gol_uio_0101				6						6						12
hemsedal_uio_0301	8				3	1				13				1		26
hemsedal_uio_0401				6	4				4	1						15
hol_uio_0201	2								2	1						5
hol_uio_0301	4								2							6
nesB_uio_0101	13		1			7	1									22
nesB_uio_0201	7					11										18
nesB_uio_0402						2		3								5
nesB_uio_0401	6		2	1		4										13
Total	74	1	3	13	7	92	3	4	16	22	3	1	1	1	1	242

Vedlegg 7. Resultater i LIA-korpuset for hunkjønnsord bestemt form flertall, fullstendig tabell

Informant	Dn				tn			n					vokal						annet			Totalt	
	adn	udn	ydn	idn	atn	utn	itn	n	an	en	un	in	on	o	å	u	i	a	e	ene	ane		une
aal_ma_01	-	6	-	-	-	-	-	1	1	1	-	-	-	2	1	-	-	-	-	1	-	-	13
aal_uio_0301	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-	6
aal_uio_0302	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	3
aal_uio_0501	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	6
aal_uio_0601	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	4
flaa_ma_01	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
flaa_ma_02	-	-	-	-	-	-	-	1	4	1	5	2	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	14
flaa_uio_0101	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	5
flaa_uio_0201	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
flaa_uio_0301	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	7	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	9
flaa_uio_0401	-	-	-	-	-	-	-	-	3	4	6	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	15
gol_uio_0101	-	-	5*	-	3	2	1	-	-	-	1	-	-	1	3	-	-	-	-	-	-	-	16
hemsedal_uio_0301	2	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	6
hemsedal_uio_0401	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-	6
hol_uio_0201	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	4
hol_uio_0301	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	1	-	-	-	-	4
nesB_uio_0101	1	3	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7
nesB_uio_0201	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	2
nesB_uio_0402	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
nesB_uio_0401	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
Total	8	15	7	4	4	3	1	3	13	6	25	4	1	20	5	1	1	2	2	2	1	1	129

Vedlegg 8. Resultater i CANS-korpuset for hankjønn bestemt form flertall, fullstendig tabell

Informant	<i>dn</i>	<i>n</i>				<i>ane / ene</i>		vokal		annet	Totalt
	<i>adn</i>	<i>n</i>	<i>an</i>	<i>en</i>	<i>un</i>	<i>ane</i>	<i>ene</i>	<i>a</i>	<i>e</i>		
coon_valley_WI_44	-	1	-	-	-	-	-	2	-	-	3
coon_rapids_MN_01gm	1	1	-	-	-	-	-	1	-	-	3
coon_rapids_MN_02gk	-	-	-	-	-	-	-		-	-	-
fargo_ND_01gm	-	-	21	6	-	-	3	4	-	1	35
fargo_ND_03gm	-	-	9	-	-	-	2		-	-	11
fargo_ND_06gm	-	2	-	-	-	-	-		-	1	3
fargo_ND_07gm	-	-	-	1	1	-	-		-	-	2
gary_MN_02gk	-	-	2	-	-	4	5	2	-	-	13
harmony_MN_04gm	-	-	1	1	-	-	-	2	-	-	4
hatton_ND_01gm	-	-	-	-	-	-	-	1	1	1	3
hatton_ND_02gm	-	-	9	2	-	-	-	2	-	-	13
hatton_ND_04gk	-	-	9	-	2	-	-	1	-	1	13
saskatoon_SK_07gk	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	2
saskatoon_SK_11gk	-	-	-	-	-	-	1	-	5	1	7
spring_grove_MN_09gm	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	2
sunburg_MN_05gk	-	-	13	-	-	-	-	2	-	-	15
sunburg_MN_09gm	-	-	6	-	1	-	-	1	-	-	8
sunburg_MN_13gk	-	-	1	-	-	-	3	2	2	1	9
sunburg_MN_14gm	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
ulen_MN_01gm	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Totalt	1	4	73	15	5	4	17	21	3	7	150

Vedlegg 9. Resultater i CANS-korpuset for hunkjønn bestemt form flertall, fullstendig tabell

Informant	vokal	<i>n</i>					<i>ene</i>	Totalt
	<i>a</i>	<i>n</i>	<i>an</i>	<i>en</i>	<i>un</i>	<i>in</i>		
fargo_ND_01gm	2	-	-	-	-	-	1	3
fargo_ND_06gm	-	-	-	-	-	-	1	2
hatton_ND_01gm	-	-	1	-	-	-	-	1
hatton_ND_02gm	-	-	1	-	-	-	-	1
hatton_ND_04gk	-	1	-	-	5	-	-	6
saskatoon_SK_07gk	-	2	-	1	-	-	-	3
spring_grove_MN_09gm	-	-	-	-	-	-	1	1
sunburg_MN_05gk	-	-	1	-	2	-	-	3
sunburg_MN_09gm	-	-	-	-	1	-	-	1
sunburg_MN_13gk	-	-	1	-	-	-	2	3
sunburg_MN_14gm	-	-	-	-	-	1	-	1
Totalt	2	3	4	1	8	1	5	24